

SÖKANDE

Svensk Kärnbränslehantering AB, 556175-2014
Box 250
101 24 Stockholm

Ombud: Advokaterna Per Molander och Martin Johansson
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 4291
203 14 Malmö

SAKEN

Tillstånd enligt miljöbalken till anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall; nu fråga om tillstånd avseende Centralt mellanlager för använt kärnbränsle i Oskarshamns kommun

AnläggningsID i Miljöboken:	31370
Kordinater (SWEREF99 tm):	N 6364798, E 600660
Avrinningsområde:	Mellan Marströmmen och Virboån (72/73)

DOMSLUT**Tillstånd**

Mark- och miljödomstolen lämnar Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) tillstånd enligt miljöbalken att i befintlig anläggning, Centralt mellanlager för använt kärnbränsle (Clab), lagra, hantera och bearbeta kärnämne (huvudsakligen bestående av använt kärnbränsle) och kärnavfall (exempelvis konstruktionsmaterial i bränsleelementen och förbrukade hårdkomponenter), där mängden lagrat använt kärnbränsle vid ett och samma tillfälle får uppgå till högst 11 000 ton. För använt kärnbränsle avses mängden uran, och för MOX-bränsle även plutonium, i det obestrålade bränslet.

Villkor för tillstånd

För den tillståndsgivna verksamheten ska följande villkor gälla.

Allmänt villkor

1. Om inte annat framgår av nedan angivna villkor ska verksamheten – inbegripet åtgärder för att minska vatten- och luftföroreningar, avfall och andra störningar för omgivningen – bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad SKB uppgett eller åtagit sig i den del av målet som prövats genom tillståndet.

Buller

2. Buller från verksamheten får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder i omgivningen än:

Dagtid vardagar (kl. 06–18)	50 dBA
Nattetid (kl. 22–06)	40 dBA
Övrig tid	45 dBA

Ekvivalentvärdena ska baseras på de tidsperioder som anges ovan. I de fall bullrande verksamhet pågår endast del av period ska den ekvivalenta ljudnivån beräknas för den tid under vilken den bullrande verksamheten pågår, dock minst en timme.

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dBA vid närmaste bostäder får inte utföras nattetid (kl. 22–06).

Det ska framgå i kontrollprogrammet när kontroll av buller ska genomföras och i vilka fall kontroll ska ske genom omgivningsmätning alternativt genom närfältsmätning i kombination med beräkning eller motsvarande accepterad metod.

Avfall och kemikalier

3. Hantering av avfall och kemikalier samt användning av kemiska produkter ska ske på ett sådant sätt att spill och läckage till såväl icke hårdgjorda som hårdgjorda ytor förebyggs.

Eventuellt spill och läckage ska omgående samlas upp och tas om hand.

Flytande kemikalier och farligt avfall ska lagras i dubbelmantlad eller invallad cistern, eller på motsvarande sätt, som vid behov förses med påkörningskydd. Uppsamlingsvolymen ska minst motsvara den största behållarens volym plus 10 procent av volymen av övriga behållare inom samma invallning.

Kontrollprogram

4. För verksamheten vid Clab ska det finnas kontrollprogram med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod som omfattar bl.a. utsläppskontroll.
5. Reviderat kontrollprogram ska ges in till berörda tillsynsmyndigheter senast sex månader från det att tillståndet tas i anspråk.

SKB ska underrätta berörda tillsynsmyndigheter när tillståndet tas i anspråk.

Återställningsplan

6. SKB ska senast ett år före avslutning av verksamheten vid Clab upprätta och till berörd tillsynsmyndighet lämna in en plan för återställning av området.

Spillvatten

7. Sanitärt spillvatten ska omhändertas i ett reningsverk eller i annan av tillsynsmyndigheten godkänd reningsanläggning.

Prövotid

Ytterligare säkerhetshöjande åtgärder

Mark- och miljödomstolen skjuter upp avgörandet av frågan om villkor gällande ytterligare förstärkning av anläggningens förmåga avseende bortförsel av resteffekt, reservspädmätning eller andra säkerhetshöjande åtgärder.

- U1. SKB ska under prövotiden utreda vilka ytterligare sådana förstärkningsåtgärder som behöver vidtas för att öka strålsäkerheten vid utökad mellanlagring med beaktande av de tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningarna. Arbetet ska planeras och genomföras av SKB, som ska hålla berörda tillsynsmyndigheter informerade om hur arbetet fortskrider.

Redovisning av utredningsarbetet, med uppgift om vidtagna och planerade åtgärder samt i förekommande fall förslag till slutliga villkor för ytterligare förstärkning av anläggningens förmåga avseende bortförsel av resteffekt, reservspädmätning eller andra säkerhetshöjande åtgärder, ska ges in till mark- och miljödomstolen senast två år från den dag denna deldom har fått laga kraft.

Dagvattenhantering

Mark- och miljödomstolen skjuter upp avgörandet av frågan om villkor gällande dagvattenhantering.

- U2. SKB ska under prövotiden i samråd med länsstyrelsen utreda
- a. flöde och föroreningsinnehåll i dagvatten som avleds till havet,
 - b. de tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningarna att rena detta dagvattenflöde genom sedimentation och eventuellt annan kompletterande rening, och
 - c. hur sådan rening skulle utformas och dimensioneras.

Redovisning av utredningsarbetet och i förekommande fall förslag till slutliga villkor för dagvattenhanteringen ska ges in till mark- och miljödomstolen senast två år från den dag denna deldom har fått laga kraft.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen och tillägget till miljökonsekvensbeskrivningen (Bilaga K:20) såvitt avser den verksamhet som prövas genom deldomen.

Verkställighet

Tillståndet får tas i anspråk även om deldomen inte har fått laga kraft.

Övriga yrkanden

Mark- och miljödomstolen avslår övriga yrkanden som framställts med anledning av SKB:s yrkande om deldom avseende Clab.

BAKGRUND

Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) har hos mark- och miljödomstolen ansökt om tillstånd enligt miljöbalken till slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall från det svenska kärnkraftsprogrammet. Ansökan omfattar nya anläggningar i form av en inkapslingsanläggning i Oskarshamns kommun och en slutförvarsanläggning i Forsmark i Östhammars kommun. SKB:s ansökan omfattar även ett yrkande om tillstånd att i befintlig anläggning Clab i Oskarshamn lagra, hantera och bearbeta kärnämne (huvudsakligen bestående av använt kärnbränsle) och kärnavfall (exempelvis konstruktionsmaterial i bränsleelementen och förbrukade hårdkomponenter). SKB har yrkat att mängden lagrat använt kärnbränsle i Clab får, vid ett och samma tillfälle, uppgå till högst 11 000 ton.

Mark- och miljödomstolen beslutade den 23 januari 2018 att överlämna målet med eget yttrande till regeringen för prövning enligt 17 kap. 1 § 1 miljöbalken.

Regeringen har den 26 augusti 2021 beslutat om tillåtlighet enligt 17 kap. miljöbalken i fråga som rör Centralt mellanlager för använt kärnbränsle (Clab) enligt följande.

Regeringen tillåter vid prövning enligt 17 kap. miljöbalken lagring, hantering och bearbetning av kärnämne och kärnavfall vid den befintliga anläggningen Centralt mellanlager för använt kärnbränsle (Clab) vid Simpevarp, Oskarshamns kommun. Mängden lagrat kärnbränsle får, vid ett och samma tillfälle, uppgå till högst 11 000 ton.

Regeringen tillåter vidare länshållning genom bortledande av grundvatten av de nya anläggningar som behöver uppföras i anslutning till Clab med anledning av den utökade lagringen samt att utföra de anläggningar som behövs för bortledandet.

Regeringen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen såvitt avser den verksamhet som regeringen nu tillåter.

Beslutet om tillåtlighet förenades med ett villkor om att SKB ska minst en gång per år möta Oskarshamns kommun och behöriga tillsynsmyndigheter samt de myndigheter och organisationer som kommunen föreslår.

Regeringen har vidare den 27 januari 2022 beslutat om tillåtlighet enligt 17 kap. miljöbalken av anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle. Detta beslut om tillåtlighet omfattar bl.a.

- att en slutförvarsanläggning uppförs och drivs i Forsmark och
- att en anläggningsdel för inkapsling av kärnämne och kärnavfall uppförs inom fastigheten Oskarshamn Simpevarp 1:9 och att det befintliga centrala mellanlagret för använt kärnbränsle (Clab) och inkapslingsdelen därefter drivs som en integrerad anläggning (Clink).

Regeringen har i besluten den 26 augusti 2021 och 27 januari 2022 överlämnat ärendet till mark- och miljödomstolen för fortsatt prövning av SKB:s ansökan om tillstånd enligt miljöbalken.

SKB:S YRKANDE OM DELDOM

SKB har, med anledning av regeringens tillåtlighetsbeslut den 26 augusti 2021, begärt att mark- och miljödomstolen ska genom deldom pröva följande yrkanden:

1. Tillstånd enligt miljöbalken att i befintlig anläggning Clab lagra, hantera och bearbeta kärnämne (huvudsakligen bestående av använt kärnbränsle) och kärnavfall (exempelvis konstruktionsmaterial i bränsleelementen och förbrukade hårdkomponenter) där mängden lagrat använt kärnbränsle vid ett och samma tillfälle får uppgå till högst 11 000 ton. För använt kärnbränsle avses mängden uran, och för MOX-bränsle även plutonium, i det oestrålade bränslet.
2. Att villkor, prövotidsförfaranden och bemyndiganden meddelas i enlighet med SKB:s förslag.
3. Att miljökonsekvensbeskrivningen och tillägget till MKB:n (Bilaga K:20) godkänns, såvitt avser den verksamhet som prövas genom deldomen.

4. Att verkställighetsförordnande meddelas, dvs. att den blivande deldomen ska få tas i anspråk utan hinder av att den inte vunnit laga kraft.

SKB har anfört att yrkandena i punkterna 1–3 överensstämmer med de tidigare i målet framställda yrkandena A1, C3 och C4 beträffande Clab.

SKB:S FÖRSLAG TILL VILLKOR M.M.

Villkor

SKB har föreslagit att följande villkor föreskrivs för ett tillstånd enbart till verksamheten vid Clab, såsom förslaget slutligen har utformats:

1. Om inte annat framgår av nedan angivna villkor ska verksamheten vid respektive anläggning – inbegripet åtgärder för att minska vatten- och luftföroreningar, avfall och andra störningar för omgivningen – bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad SKB uppgett eller åtagit sig i den del av målet som prövats genom tillståndet.
2. Buller från verksamheten får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder i omgivningen än:

Dagtid vardagar (kl. 06–18)	50 dBA
Nattetid (kl. 22–06)	40 dBA
Övrig tid	45 dBA

Ekvivalentvärdena ska baseras på de tidsperioder som anges i föregående stycke. I de fall bullrande verksamhet pågår endast del av period ska den ekvivalenta ljudnivån beräknas för den tid under vilken den bullrande verksamheten pågår, dock minst en timme.

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dBA vid närmaste bostäder får inte utföras nattetid (kl. 22–06).

Det ska framgå i kontrollprogrammet för verksamheten när kontroll av buller ska genomföras och i vilka fall kontroll ska ske genom omgivningsmätning alternativt genom närfältsmätning i kombination med beräkning eller motsvarande accepterad metod.

3. Hantering av avfall och kemikalier samt användning av kemiska produkter ska ske på ett sådant sätt att spill och läckage till såväl icke hårdgjorda som hårdgjorda ytor förebyggs.

Eventuellt spill och läckage ska omgående samlas upp och tas om hand. Flytande kemikalier och farligt avfall ska lagras i dubbelmantlad eller invallad cistern, eller på motsvarande sätt, som vid behov förses med påkörningsskydd. Uppsamlingsvolymen ska minst motsvara den största behållarens volym plus 10 procent av volymen av övriga behållare inom samma invallning.

4. För verksamheten vid Clab ska det finnas kontrollprogram med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod som omfattar bland annat utsläppskontroll.

Reviderat kontrollprogram ska ges in till berörd tillsynsmyndighet senast sex månader från det att tillståndet tas i anspråk.

SKB ska underrätta berörda tillsynsmyndigheter när tillståndet tas i anspråk.

5. SKB ska senast ett år före avslutning av verksamheten vid Clab upprätta och till berörd tillsynsmyndighet lämna in en plan för återställning av området.

6. Sanitärt spillvatten ska omhändertas i ett reningsverk eller i annan av tillsynsmyndigheten godkänd reningsanläggning.

Övriga villkorsfrågor

SKB har vidare angett, som talan slutligen bestämts, följande inställning i frågor om villkor gällande ytterligare säkerhetshöjande åtgärder, dagvattenhantering, ekonomisk säkerhet och temperatur i utgående kylvatten.

Ytterligare säkerhetshöjande åtgärder

SKB vidhåller sin grundinställning att ytterligare utredningar av förutsättningarna för ytterligare skyddsåtgärder rörande strålsäkerhet, exempelvis ytterligare förstärkning av resteffektbortförelsen, i första hand bör utföras inom ramen för prövningen av Clink.

För det fall mark- och miljödomstolen skulle anse att frågan om ytterligare förstärkning av systemet för bortförel av resteffekt och reservspädmattning ska regleras genom villkor i tillståndet, föreslår SKB ett prövotidsförfarande enligt följande:

Frågan om villkor för ytterligare förstärkning av anläggningens förmåga avseende bortförel av resteffekt skjuts upp under en prövotid.

Under prövotiden ska SKB utreda vilka ytterligare sådana förstärkningsåtgärder som är befogade att vidta för att öka strålsäkerheten vid utökad mellanlagring med beaktande av tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningar. Arbetet ska planeras och genomföras av SKB, som ska hålla berörda tillsynsmyndigheter informerade om hur arbetet fortskrider.

Redovisning av utredningsarbetet, med uppgift om vidtagna och planerade åtgärder samt i förekommande fall förslag till slutliga villkor för ytterligare

förstärkning av anläggningens förmåga avseende bortförsl av resteffekt, ska ges in till domstolen senast två år från lagakraftvunnen tillståndsdom.

Dagvattenhantering

I första hand åtar sig SKB följande. Nuvarande system för dagvattenhantering bibehålls. Dagvatten från tak och hårdgjorda ytor samlas upp och leds via rörsystem för utsläpp till havet. Dagvatten från utomhusytor där transformatorer finns passerar oljeavskiljare. Dagvatten från övriga ytor inom verksamhetsområdet avleds för markinfiltration (LOD). SKB åtar sig att kontrollera dagvattenutsläppen för att verifiera de bedömningar om ringa konsekvenser som redovisas i prövningsunderlaget.

I andra hand, för det fall domstolen anser att frågan om dagvattenhantering ska regleras genom villkor i tillståndet, föreslår SKB att tillsynsmyndigheten bemyndigas att vid behov föreskriva villkor.

I tredje hand föreslår SKB ett prövotidsförfarande enligt följande. Frågan om villkor för dagvattenhantering skjuts upp under en prövotid. Under prövotiden ska SKB i samråd med länsstyrelsen utreda

- a) flöde och föroreningsinnehåll i dagvatten som avleds till havet,
- b) de tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningarna att rena detta dagvattenflöde genom sedimentation och eventuellt annan kompletterande rening, samt
- c) hur sådan rening skulle utformas och dimensioneras.

Redovisning av utredningsarbetet och i förekommande fall förslag till slutliga villkor för dagvattenhanteringen ska ges in till domstolen senast två år från lagakraftvunnen tillståndsdom.

Ekonomisk säkerhet

För det fall domstolen anser att frågan om ekonomisk säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken ska regleras genom villkor i tillståndet, föreslår SKB ett prövotidsförfarande enligt följande.

Frågan om villkor om ekonomisk säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken skjuts upp under en prövotid. Under prövotiden ska SKB i samråd med länsstyrelsen utreda

- a) omfattningen av återställningsåtgärder som säkerställts och som kommer att säkerställas genom finansieringslagen, och
- b) kostnaden för återställningsåtgärd som inte säkerställts eller kommer att säkerställas genom finansieringslagen.

Redovisning av utredningsarbetet med i förekommande fall förslag till villkor om ekonomisk säkerhet, till belopp och form, enligt miljöbalken ska ges in till domstolen senast två år från lagakraftvunnen tillståndsdom.

Temperatur i utgående kylvatten

SKB åtar sig att kontrollera temperaturen i utgående kylvatten för att verifiera de bedömningar om ringa konsekvenser som redovisas i prövningsunderlaget.

För det fall domstolen anser att frågan om temperatur i utgående kylvatten ska regleras genom villkor i tillståndet, föreslår SKB i första hand att tillsynsmyndigheten bemyndigas att vid behov föreskriva villkor.

I andra hand föreslår SKB ett prövotidsförfarande enligt följande. Frågan om villkor om temperatur i utgående kylvatten skjuts upp under en prövotid. Under prövotiden ska SKB i samråd med länsstyrelsen utreda de tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningarna för att

- a) ta tillvara på värmeinnehållet, eller
- b) på annat sätt sänka temperaturen i utgående kylvatten.

Redovisning av utredningsarbetet med i förekommande fall förslag till slutliga villkor om temperatur i utgående kylvatten ska ges in till domstolen senast två år från lagakraftvunnen tillståndsdom.

MOTPARTERNAS INSTÄLLNING

Försvarsmakten har inte haft något att erinra i det aktuella ärendet.

Länsstyrelsen i Kalmar län har ansett att deldom kan meddelas utifrån bolagets yrkanden, tillstyrkt att de villkor som föreslagits av SKB föreskrivs för verksamheten och ansett att bolaget ska föreskrivas att meddela tillsynsmyndigheterna när tillståndet tas i anspråk. Länsstyrelsen har vidare inte haft någon invändning mot ett verkställighetsförordnande. Länsstyrelsens synpunkter i vissa villkorsfrågor redovisas i avsnittet Motparternas utveckling av talan.

Naturvårdsverket har i ett skriftligt yttrande angett följande inställning. Regeringen har meddelat tillåtlighet för verksamheten enligt 17 kap. miljöbalken. SKB:s miljökonsekvensbeskrivning är i vissa delar bristfällig, exempelvis gällande verksamhetens miljöpåverkan på luft och vatten, men den kan i sin helhet godtas. Naturvårdsverket har nu inget att invända mot SKB:s yrkande om verkställighetsförordnande. De villkor som SKB har föreslagit är dock inte tillräckliga för att motverka verksamhetens påverkan på miljön. Naturvårdsverkets synpunkter i vissa villkorsfrågor redovisas i avsnittet Motparternas utveckling av talan.

Oskarshamns kommun har angett följande inställning. Kommunen har ingen invändning mot att frågan om Clab avgörs separat genom deldom och tillstyrker att tillstånd lämnas. Kommunen har inte heller någon invändning mot ett verkställighetsförordnande. Kommunen har samtidigt erinrat om att kommunen tidigare yttrat sig över den samlade ansökan och under hela processen varit tydlig med att det är angeläget att slutförvarsfrågan får en snar lösning och att mellanlagret i Clab inte *får* betraktas som en långsiktigt hållbar lösning. Kommunens synpunkter i vissa villkorsfrågor redovisas i avsnittet Motparternas utveckling av talan.

Stockholms universitet har tillstyrkt yrkandet om deldom.

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) har som remissmyndighet lämnat synpunkter på framför allt SKB:s planerade åtgärder avseende reservsystem för kylning och spädmatning, vilka redovisas i avsnittet Motparternas utveckling av talan.

Vattenfall Eldistribution AB har uppgett att bolaget inte har något att erinra mot SKB:s yrkanden i denna del eftersom bolaget inte har några elnätsanläggningar inom aktuellt område i Oskarshamn.

Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) har gemensamt angett följande inställning. Föreningarna tillstyrker ansökan i stort och ett verkställighetsförordnande. Ett förbättrat kylsystem ska ingå som ett villkor för tillståndet. Ett provotidsförfarande är lämpligt för genomförandet av det förbättrade kylsystemet.

Britta Kahanpää och Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen har motsatt sig att tillstånd lämnas till fortsatt lagring av kärnämne och kärnbränsle i Clab och att SKB:s miljökonsekvensbeskrivning med tillägg godkänns. De har yrkat att SKB ska ta fram en plan på ett torrt säkert förvar på annan plats och en beräkning när det nya mellanlagret är färdigt att tas i bruk. De har även yrkat att två oberoende kylsystem byggs nu och att Clab jordbävningssäkras och bombsäkras nu. Vidare har de motsatt sig ett verkställighetsförordnande.

Miljörelsens kärnavfallssekretariat (Milkas) har yrkat att SKB ska lämna in ett underlag om alternativ till utökad lagring i Clab, ett underlag som gäller torr hantering. Milkas har motsatt sig yrkandet om verkställighetsförordnande.

Simon Wakter, som uppgett att han företräder Kvalitativ Kärnavfallsinformation, Women In Nuclear, Sveriges Kärntekniska Sällskap och Svenska Ekomodernisterna, har vid huvudförhandlingen lämnat vissa synpunkter på ansökan.

Statens geotekniska institut (SGI) har meddelat att myndigheten inte lämnar några synpunkter på den utökade lagringen i den befintliga anläggningen, eftersom de planerade åtgärderna huvudsakligen berör frågeställningar utanför myndighetens kompetensområde. **Sveriges geologiska undersökning (SGU)** har inte lämnat några synpunkter på ansökan.

Havs- och vattenmyndigheten och **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap** har avstått från att yttra sig.

SKB:S UTVECKLING AV TALAN

Bakgrund

I målet har SKB ansökt om tillstånd enligt miljöbalken till anläggningar som ingår i ett sammanhängande system för slutligt omhändertagande av använt kärnbränsle och kärnavfall. Ansökan avser tre anläggningar; för det första att utöka lagringen av använt kärnbränsle vid befintliga Clab i Oskarshamns kommun från 8 000 till 11 000 ton, för det andra att vid Clab uppföra en enhet för inkapsling av använt kärnbränsle varefter Clab och inkapslingsenheten ska drivas som en integrerad anläggning (Clink) samt för det tredje att i Forsmark i Östhammars kommun uppföra och driva ett slutförvar för använt kärnbränsle och kärnavfall (Kärnbränsleförvaret).

Efter skriftväxling och huvudförhandling lämnade domstolen i januari 2018 ett yttrande till regeringen enligt 21 kap. 7 § första stycket miljöbalken. I yttrandet tillstyrkte domstolen att MKB:n godkänns. Domstolen efterfrågade kompletterande underlag när det gäller i) avgränsningen av verksamhetsområdet för Kärnbränsleförvaret och ii) kapselns skyddsförmåga på lång sikt. Domstolen efterlyste också en tydligare lagreglering av sistahandsansvaret för kärnavfall efter förslutning av Kärnbränsleförvaret. I övrigt ansåg domstolen att den sökta verksamheten var tillåtlig enligt miljöbalken.

Våren 2019 gav SKB in det efterfrågade kompletterande underlaget till regeringen som därefter kungjorde och remissbehandlade kompletteringen.

I juni 2020 fattade riksdagen beslut om lagändringar i kärntekniklagen och miljöbalken vilka förtydligar sistahandsansvaret för slutförvarat kärnavfall. Lagändringarna trädde ikraft den 1 november 2020.

I april 2021 redovisade Naturvårdsverket till regeringen resultatet av ett genomfört kompletterande samråd enligt Esbokonventionen där samrådsunderlaget utgjordes av SKB:s kompletteringar.

Våren 2021 kommunicerade Forsmarks Kraftgrupp AB och Ringhals AB risk för bortfall i produktionen av kärnkraftsel som en följd av att lagret av använt kärnbränsle i Clab når nu tillståndsgiven mängd (8 000 ton), vilket inträffar i slutet av år 2023.

Regeringens beslut

Efter snabbremiss fattade regeringen den 26 augusti 2021 beslut att bryta ut frågan om utökad lagring av använt kärnbränsle och kärnavfall i Clab för separata avgöranden enligt miljöbalken och kärntekniklagen.

Miljöbalken

Se domstolens redovisning i det inledande avsnittet Bakgrund.

Kärntekniklagen

Regeringen lämnade SKB tillstånd enligt kärntekniklagen till utökad verksamhet i Clab och att där inneha, hantera och bearbeta kärnämne, huvudsakligen bestående av använt kärnbränsle, och kärnavfall. Mängden lagrat använt kärnbränsle får

utökas från nuvarande 8 000 ton till att, vid ett och samma tillfälle, uppgå till 11 000 ton.

Regeringen godkände MKB:n såvitt avser den verksamhet som regeringen gett tillstånd till.

För tillståndet föreskrev regeringen som villkor att förändringar i anläggningen som syftar till att utöka lagringskapaciteten och är av betydelse för strålsäkerheten får genomföras först efter att SSM har godkänt en preliminär säkerhetsredovisning, att förändringarna i anläggningen får tas i provdrift först efter att SSM har godkänt en förnyad säkerhetsredovisning och att förändringarna i anläggningen får tas i rutinmässig drift först efter att SSM har godkänt en kompletterad säkerhetsredovisning. Villkoret belyser det gängse förfarandet med en stegvis prövning enligt det kärntekniska regelverket.

Förklaring till SKB:s yrkanden om deldom

Yrkandena i SKB:s ansökan för den samlade verksamheten har strukturerats enligt nedan som A (Clab/Clink), B (Kärnbränsleförvaret), C (Övriga yrkanden) och D (Natura 2000). Yrkandena refereras i sin helhet under avsnitt 4 (sid 25–28) i domstolens yttrande till regeringen.

Regeringens tillåtlighetsbeslut berör några av SKB:s yrkanden under A och C varför alla yrkanden under dessa rubriker redovisas nedan.

A1. Tillstånd att i befintlig anläggning Clab lagra, hantera och bearbeta kärnämne (huvudsakligen bestående av använt kärnbränsle) och kärnavfall (exempelvis konstruktionsmaterial i bränsleelementen och förbrukade hårdkomponenter) där mängden lagrat använt kärnbränsle vid ett och samma tillfälle får uppgå till högst 11 000 ton. För använt kärnbränsle avses mängden uran, och för MOX-bränsle även plutonium, i det obestrålade bränslet.

A2. Tillstånd att vid Clab uppföra en anläggningsdel för inkapsling av kärnämne enligt A1 och kärnavfall från det svenska kärnkraftsprogrammet samt att därefter driva Clab (enligt vad som anges i A1) och inkapslingsdelen som en integrerad anläggning (Clink) med en dimensionerande kapacitet för inkapsling av högst 200 kapslar per år.

A3. Tillstånd att för länshållning av Clab/Clink, samt från tillkommande kylschakt, till Östersjön leda bort den mängd grundvatten som behövs samt utföra de anläggningar som behövs för bortledningen.

C1. Att den miljöfarliga verksamheten i tillkommande anläggningar ska ha satts igång senast tio år efter lagakraftvunnen tillståndsdom.

C2. Att tillståndsgivna åtgärder för respektive vattenverksamhet ska vara utförda senast tio år efter lagakraftvunnen tillståndsdom.

C3. Att villkor, prövotidsförfaranden och bemyndiganden meddelas i enlighet med SKB:s förslag.

C4. Att den för verksamheten upprättade MKB:n och tillägget till MKB:n (Bilaga K:20) godkänns.

Yrkande A1 avser verksamheten vid Clab med en högsta lagring av 11 000 ton använt kärnbränsle, vilket är det yrkande under A som nu ska prövas genom deldom. Yrkande A2 avser verksamhet som kopplar till uppförande och drift av inkapslingsenheten och Clink. För att öka lagringen av använt kärnbränsle i Clab till 11 000 ton behövs ingen tillkommande vattenverksamhet, vilket innebär att även yrkande A3 kopplar till uppförande och drift av inkapslingsenheten och Clink.

Yrkande A1 innebär, när det nu prövas separat, en begäran om ett nytt grundtillstånd enligt miljöbalken till den miljöfarliga verksamheten vid Clab med en sammanlagd hantering, bearbetning och lagring av 11 000 ton använt kärnbränsle, dvs. en ökning av lagringsmängden använt kärnbränsle med 3 000 ton jämfört med gällande tillstånd.

Mängdbegränsningen 11 000 ton avser det bränsle som använts för produktion av el i kärnkraftverkens reaktorer, i ansökan benämnt ”använt kärnbränsle”. Mängden beräknas på ingående mängd uran i bränslet (initialvikt) innan det sätts in i reaktorn för produktion av el. För MOX-bränsle avses även mängden plutonium i bränslet (initialvikt) innan det sätts in i reaktorn. Det använda kärnbränslet utgör definitions- mässigt kärnämne och blir kärnavfall först när det deponerats i slutförvar, jfr 2 § 2c och 3a kärntekniklagen.

Som framgår av ansökningshandlingarna innebär yrkande A1 att det i Clab kommer, och kan komma, att hanteras, bearbetas och lagras kärnämne och kärnavfall som inte faller in under mängdbegränsningen. Det är i första hand fråga om konstruktionsmaterial i de bränsleelement där bränslet ingår (exempelvis rör med olika legeringar, styrvastavar i tryckvattenreaktorer och bränslerester) och hårdkomponenter (exempelvis styrvastavar i kokvattenreaktorer, borplåtar, bränsleboxar och sonder) som har bestrålats av bränslet inne i reaktorn. Det kan i framtiden också bli fråga om mindre mängder radioaktivt material som uppkommer i samband med avveckling av reaktorer och som efter SSM:s godkännande (enligt det kärntekniska regelverket) förs till Clab för hantering, bearbetning eller lagring.

Yrkande C3 om villkor m.m. preciseras till sitt materiella innehåll nedan under punkten 5.

För att öka lagringen av använt kärnbränsle till 11 000 ton behövs inga tillkommande anläggningar och, som nämnts ovan, inte heller någon tillkommande vattenverksamhet. Det finns därför ingen anledning att i deldomen meddela föreskrift om igångsättnings- tid (C1) och arbetstid (C2).

SKB har i C4 begärt att MKB:n godkänns. Regeringen har i sitt beslut den 26 augusti 2021 godkänt MKB:n i de delar som är relevanta för domstolens prövning av verksamheten i Clab enligt yrkande A1. Yrkandet kvarstår för den händelse att domstolen finner att MKB:n, i nu aktuella delar, behöver godkännas på nytt.

Underlaget för domstolens deldomsprövning

SKB hänvisar till de delar av det redan ingivna prövningsunderlaget som rör yrkande A1 om verksamheten i Clab. Denna inlaga innehåller inga bilagor, men i inlagan lämnar SKB kompletterande information som beskriver den teknik-utveckling som skett och de anpassningar som gjorts i anläggningen efter domstolens huvudförhandling hösten 2017.

SKB redovisar nedan i avsnitt 2.4.1 vilka anpassningar som kommer att vidtas i Clab för att öka lagringen till 11 000 ton använt kärnbränsle. Övriga anpassningar som redovisats i prövningsunderlaget är planerade att genomföras i samband med anläggningsarbeten för inkapslingen. Motsvarande redovisning görs beträffande åtaganden om skyddsåtgärder och försiktighetsmått samt beträffande villkor för det nu aktuella tillståndet.

Arbetet med avgränsning av den verksamhet och de åtgärder som avses bli föremål för domstolens deldom om utökad lagring av använt kärnbränsle i Clab har samordnats med det som ska redovisas till SSM inför och i samband med införandet av åtgärderna och som därmed kommer att bli föremål för SSM:s prövning enligt det kärntekniska regelverket.

Den miljöfarliga verksamheten

Yrkande A1 med utökad mellanlagring av använt kärnbränsle i Clab framställdes som tilläggsyrkande i mars 2015 (komplettering III, aktbilaga 312). Underlaget för yrkandet gavs in som bilagor till komplettering III och diariefördes under aktbilaga 313, nämligen:

- Teknisk beskrivning avseende förändringar i Clink och utökad mellanlagring, Bilaga K:24. Kapitel 3 (Clab – mellanlagring av använt kärnbränsle) och kapitel 4 (Clink – mellanlagring och inkapsling) i Bilaga K:24 ersätter motsvarande kapitel i den tekniska beskrivningen till ursprungsansökan.

- MKB avseende utökad mellanlagring samt förändrad kravbild för Clink, Bilaga K:20.
- Samrådsredogörelse – Samråd enligt 6 kap. miljöbalken avseende tillstånd till utökad kapacitet för mellanlagring, Bilaga K:21.
- Radiologiska konsekvenser i samband med mellanlagring och inkapsling, Bilaga K:23.

SKB hänvisar generellt till och åberopar vad som angetts i ovannämnda handlingar när det gäller SKB:s talan om verksamheten vid Clab. Av handlingarna framgår att *huvudprocessen* kan sammanfattas enligt följande.

Clab utgörs i huvudsak av en mottagningsbyggnad med en ovanmarksdel där det använda kärnbränslet tas emot och placeras i bränslekassetter och en förvaringsdel under mark bestående av två förvaringsbyggnader med vattenfyllda bassänger som har förbindelse med varandra genom en vattenfylld transportkanal. Varje förvaringsbyggnad innehåller fyra förvaringsbassänger och en mittbassäng i vilka det använda bränslet och hårdkomponenter etc. lagras.

Ett bränsehisschakt med vattenfylld hissorg och en transportkanal förbinder mottagningsbyggnaden med förvaringsdelen.

Bassängerna innehåller sammanlagt 2 850 st förvaringspositioner, varav 2 550 kan utnyttjas för lagring, resterande 300 måste finnas tillgängliga så att lagrat använt kärnbränsle och lagrade hårdkomponenter kan flyttas exempelvis vid förebyggande underhåll. Vid lagring av 11 000 ton använt kärnbränsle i Clab är samtliga 2 550 st positioner utnyttjade för lagring av använt kärnbränsle och inga hårdkomponenter finns kvar i bassängerna.

Kassetterna för bränslelagring är konstruerade så att underkritisk konfiguration av det använda bränslet säkras vid uppställning och hantering. Kassetterna utgör samtidigt ett mekaniskt skydd under transport och förvaring i Clab. För att spara utrymme i förvaringsbassängerna har så kallade kompaktkassetter införts som möjliggör tätare packning av bränsleelement än i de ursprungliga kassetterna (normalkassetter). För att uppfylla kravet på underkriticitet innehåller inredningen i kompaktkassetterna borlegerat stål. Kompaktkassetter för BWR-bränsle (bränsle som använts i kokvattenreaktorer) rymmer 25 bränsleelement (16 i normalkassetter) och för PWR-bränsle (bränsle som använts i tryckvattenreaktorer) 9 bränsleelement (5 i normalkassetter). Kassetter för hårdkomponenter hanteras med samma utrustning som bränslekassetterna.

Det använda kärnbränslet, som är högaktivt och långlivat, kommer att lagras i Clab i avvaktan på slutförvaring i Kärnbränsleförvaret. Härdkomponenterna utgör inte högaktivt avfall men det är långlivat och behöver därför lagras i avvaktan på slutförvaring i ett kommande slutförvar för långlivat avfall (SFL). På sikt kan det bli aktuellt att ta ut härdkomponenter ur Clab för lagring på annan plats i avvaktan på slutförvaring i SFL. Om det skulle bli aktuellt kommer lagringen att ske i anläggning som har vederbörliga tillstånd för det.

Av handlingarna framgår också att det till huvudprocessen i Clab finns ett antal stödprocesser, exempelvis reservkraft, kylning av resteffekt, rening av processvatten från kontrollerad sida, hantering av sanitärt spillvatten och dagvatten, ventilationssystem och mätning av radioaktiva utsläpp till luft, hantering av radioaktivt avfall som uppkommer i anläggningen (såsom exempelvis jonbytar-massa) och som inte går att friklassa samt hantering av konventionellt och farligt avfall som uppkommer i verksamheten.

Närmare om planerade åtgärder för utökad lagring

I den tekniska beskrivningen (Bilaga K:24) redovisas i avsnitt 3.2 åtgärder för att möjliggöra utökad lagring av använt kärnbränsle. Det är i huvudsak fråga om att åstadkomma en mer yteffektiv lagring av använt kärnbränsle och härdkomponenter.

I avsnitt 3.2 i Bilaga K:24 nämns utökning av bassängvattnets kylkedja som åtgärd vid ökad lagring av använt kärnbränsle. I avsnitt 3.5.1 i samma bilaga nämns också ett då pågående projekt för modernisering och ökad drifttillgänglighet av kylvattensystemet och att moderniseringen skulle möjliggöra ökad resteffektbortkylning från förvaringsbassängerna. Projektet har utgjort ett led i en uppdatering av säkerhetsredovisningen för anläggningen och har därmed bedrivits inom ramen för SSM:s prövning och tillsyn enligt det kärntekniska regelverket. Genom moderniseringen har kylvattensystemet fått kapacitet att leda bort 12 MW termisk resteffekt från förvaringsbassängerna. Detta innebär att stödprocessen för bortkylning av termisk resteffekt numera är förberedd för en inlagring av 11 000 ton använt kärnbränsle. SKB bedömer därmed att lagringen av använt kärnbränsle kan ökas till 11 000 ton utan att kylkedjan behöver utökas på det sätt som redovisats i Bilaga K:24. SKB

bedömer också att det för den utökade lagringen av använt kärnbränsle inte behövs några nya undermarksanläggningar som kräver tillkommande grundvattenbortledning. Regeringens tillåtlighetsförklaring av tillkommande grundvattenbortledning för den ökade lagringen av använt kärnbränsle är därmed överflödigt.

Det som krävs för att öka lagringen till 11 000 ton är att åstadkomma en mer yteffektiv lagring av använt kärnbränsle och hårdkomponenter.

Mer yteffektiv lagring av använt kärnbränsle

Lagring av 11 000 ton använt kärnbränsle innebär ett effektivare utnyttjande av Clab, eftersom befintliga anläggningar och transportsystem i stor utsträckning kan användas utan nämnvärda ändringar. Lagring av 11 000 ton använt kärnbränsle innebär dock ökad resteffekt och större aktivitetsinventarium i anläggningen på grund av att mer använt kärnbränsle lagras i förvaringsbassängerna.

Omlastning av använt bränsle från normalkassett till kompaktkassett genomförs sedan tidigare inom ramen för gällande miljötillstånd. Mellan 1992 och 2002 genomfördes sådan omlastning vid flera tillfällen med kulmen under perioden 1999-2001. Erfarenheterna från den hanteringen har bl.a. legat till grund för antaganden om utsläpp och personaldos i den radiologiska konsekvensanalysen i Bilaga K:23. Omlastningen utförs med befintlig bränslehanteringsutrustning i mottagningsdelen och i befintliga bassänger (en av urlastningsbassängerna eller servicebassängen) och bedöms inte medföra några icke-radiologiska miljökonsekvenser. Den tömda normalkassetten lyfts upp ur bassängen, saneras och torkas varefter den transporteras till ett externt mellanlager för lågaktivt avfall. Om normalkassetten ska skrotas kommer den om möjligt att friklassas, annars transporteras den till extern anläggning för nedsmältning.

Mer yteffektiv lagring av härdkomponenter

Härdkomponenterna i Clab består huvudsakligen av använda styrtavlar från kokvattenreaktorer. Styrtavarna är skrymmande och upptar en stor del av det nuvarande lagringsutrymmet i Clab. För att frigöra lagringsutrymme för lagring av använt kärnbränsle behöver styrtavarna antingen tas ut ur anläggningen för lagring på annan plats eller bearbetas genom delning så att de kan förpackas och förvaras mer yteffektivt i anläggningen, i båda fallen i avvaktan på slutförvaring i kommande SFL. Eftersom det för närvarande saknas förutsättningar att lagra styrtavarna på annan plats är det bearbetning som är aktuell inom överskådlig tid. Genom bearbetning bedömer SKB det vara möjligt att i framtiden lagra 28–30 styrtavlar på samma lagringsyta som nio styrtavlar upptar idag. Bearbetningen innebär minskad avfallsvolym och är även fördelaktig med tanke på en framtida slutförvaring av styrtavarna.

I den tekniska beskrivningen (Bilaga K:24) ges i avsnitt 3.4 (Verksamheter under drift) exempel på hur styrtavlar kan delas i mindre delar (konditioneras, tidigare även benämnt segmenteras) och packas mer yteffektivt i kassetter. Vid domstolens huvudförhandling hösten 2017 (Oskarshamnsveckan) redovisade SKB ytterligare exempel på hur styrtavlar kan konditioneras inför fortsatt, mer yteffektiv, lagring.

Konditionering av härdkomponenter, dock inte styrtavlar, sker idag vid de svenska kärnkraftverken inför olika moderniseringsprojekt eller i samband med avveckling av reaktorer. I andra länder, såsom Tyskland, Spanien och USA, utförs konditionering av styrtavlar. I Bilaga K:23 (Radiologiska konsekvenser i samband med mellanlagring och inkapsling av använt kärnbränsle) redovisas aktivitetsutsläpp samt dos vid hantering och bearbetning av styrtavlar från kokvattenreaktorer utifrån ett beräknat och uppskattat perspektiv. I bilaga K:20 (tilläggs-MKB med anledning av ökad lagring) redovisas de miljömässiga konsekvenserna av den planerade hanteringen av härdkomponenter inför ökad lagring av använt kärnbränsle.

SKB:s arbete med att optimera konditioneringsprocessen har fortsatt efter domstolens huvudförhandling, här kan nämnas att SSM haft erinringar mot de exempel på konditionering som SKB redovisade vid huvudförhandlingen. SKB har genomfört en förstudie i syfte att få till stånd en säker hantering av styrstavar i syfte att kunna öka lagringen av använt kärnbränsle. I förstudien har SKB beaktat dels internationella framsteg vad gäller teknikutveckling av metoder för hantering av styrstavar, dels erfarenheter som har vunnits av utförd delning av styrstavar utanför Sverige. SKB har tagit till sig av dessa internationella framsteg och erfarenheter och i förstudien har olika tekniker och metoder beaktats och utvärderats, såsom exempelvis kapning, pressning och klippning. Förstudien har också innefattat en bedömning av vilken teknik och metod som kan appliceras i Clab utifrån exempelvis anläggningens faktiska utformning och hanterbarhet för personal som arbetar i anläggningen. Baserat på förstudien avser SKB att gå vidare med en metod för konditionering av styrstavar som i huvudsak innefattar pressning och klippning.

De radiologiska konsekvenserna av den förespråkade hanteringen av styrstavar och andra hårdkomponenter ligger väl inom ramen för vad som redovisats i tilläggs-MKB:n (Bilaga K:20) och i den radiologiska konsekvensbedömningen (Bilaga K:23), vilka legat till grund för regeringens beslut om tillåtlighet enligt miljöbalken och tillstånd enligt kärntekniklagen. Hanteringen av styrstavar kommer också att bli föremål för SSM:s fortsatta granskning och godkännande inom ramen för den stegvisa prövningen enligt det kärntekniska regelverket. Det finns därigenom inte någon anledning att i detalj redovisa den planerade hanteringen av styrstavar vid den tillståndsprövning som nu ska göras enligt miljöbalken.

Genom att åstadkomma en mer yteffektiv lagring av styrstavar undviker SKB scenariot att Clabs lagringsbassänger blir fulla på grund av att tillåtlighets- och tillståndsprövningen av Kärnbränsleförvaret drar ut ytterligare på tiden.

För att kunna lagra 11 000 ton använt kärnbränsle i Clabs förvaringsbassänger krävs att alla hårdkomponenter som idag lagras vid Clab flyttas till annan lagringsplats alternativt ett slutförvar. Som redovisas under avsnitt 3.4.9 i den tekniska

beskrivningen (Bilaga K:24) kommer de hårdkomponenter som lämnar Clab att transporteras till en lagerplats eller ett slutförvar med erforderliga tillstånd.

Kylvattenhantering

Enligt vattendom meddelad av dåvarande vattendomstolen vid Växjö tingsrätt (dom 1998-09-08 i mål VA 62/97) har SKB tillstånd att för kyländamål i Clab bortleda 600 liter per sekund från havet. Havsvattnet leds från ett ytvattenintag via en intagsbyggnad vid strandlinjen (söder om Clab) till anläggningen för indirekt värmeväxling.

Havsvattnet har till uppgift att kyla och leda bort det använda kärnbränslets termiska resteffekt. När lagret av använt kärnbränsle ökar kommer behovet av bortledning av termisk resteffekt från förvaringsbassängerna att öka. Som redovisats ovan under avsnitt 2.4.1 har SKB under de senaste åren genomfört mindre ombyggnationer och moderniseringar som medfört att systemet numera har kapacitet att leda bort 12 MW termisk resteffekt, vilket innebär att systemet har tillräcklig bortkylningskapacitet för den sökta lagringen. SKB bedömer också att behovet av havsvatten för kyländamål, även vid lagring av 11 000 ton använt kärnbränsle, kommer att ligga väl under den mängd (600 l/s) som får tas ut enligt den gällande vattendomen, se även avsnitt 3.5.1 i den tekniska beskrivningen (Bilaga K:24).

Det värmeväxlade och temperaturförhöjda (cirka 10 grader som årsmedelvärde) havsvattnet leds från Clab via en rörledning för utsläpp till den inre delen av Hamnefjärden (nordost om Clab). För kylning av OKG:s reaktorer O1 och O2 används också havsvatten med utsläpp i den inre delen av Hamnefjärden, cirka 50 meter från Clabs utsläppspunkt. Enligt OKG:s vattendom för O1 och O2 får det totala utsläppet av uppvärmt havsvatten från O1 och O2 till Hamnefjärden uppgå till 60 kubikmeter per sekund (vilket kan jämföras med kylvattenutsläppet från Clab om högst 0,6 kubikmeter per sekund). Under de senaste åren har O1 och O2 ställts av i syfte att avvecklas. Det har inneburit att utsläppet av uppvärmt kylvatten från dessa reaktorer har upphört och att det totala utsläppet av uppvärmt kylvatten till

den inre delen av Hamnefjärden har minskat radikalt i volym. Utsläppet av uppvärmt havsvatten från OKG:s reaktor O3 sker inte i den inre delen av Hamnefjärden utan längre ut i viken.

MKB:n

Domstolen har i sitt yttrande till regeringen tillstyrkt att MKB:n godkänns såvitt avser hela den sökta verksamheten. Regeringen har i sitt tillåtlighetsbeslut godkänt MKB:n såvitt avser den verksamhet som befunnits tillåtlig.

Enligt SKB:s uppfattning är rättsverkningarna av regeringens godkännande av MKB:n inte helt klarlagda. Enligt 6 kap. 9 § miljöbalken, i den lydelse som ska tillämpas i målet, ska den myndighet som ska pröva ansökan i ett mål där det krävs en MKB genom ett särskilt beslut eller i samband med avgörandet av målet ta ställning till om MKB:n uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken. Myndighetens ställningstagande får inte överklagas särskilt utan endast i samband med att målet överklagas. Det saknas veterligen förarbetsuttalanden och vägledande avgöranden om hur nämnda bestämmelse ska tillämpas i situationer som den aktuella där regeringen ska avgöra tillåtligheten som ett led i domstolens tillståndsprövning.

SKB är öppen för en lagtillämpning som innebär att det även ankommer på domstolen att ta formell ställning till MKB:n i samband med att tillståndsfrågan avgörs. SKB vidhåller därför sitt yrkande (C4) och överlåter till domstolen att bedöma behovet av att ta ställning till det.

Tillståndsfrågan

Regeringen har funnit att en lagring av 11 000 ton använt kärnbränsle och kärnavfall är tillåtlig enligt miljöbalken. Regeringens beslut är bindande för domstolens efterföljande prövning om tillstånd och villkor. Domstolen får alltså inte pröva tillåtligheten på nytt. Detta har bl.a. domstolen konstaterat på s. 145 i sitt yttrande till regeringen.

Villkorsfrågor

Vid domstolens huvudförhandling hösten 2017 diskuterades villkor och åtaganden för den sökta verksamheten. SKB:s samlade förslag till villkor, prövotidsförfaranden, bemyndiganden och åtaganden redovisas under avsnitten 7–10 i domstolens yttrande till regeringen och de har systematiserats under tre huvudkategorier; i) villkor m.m. som är gemensamma för Clab, Clink och Kärnbränsleförvaret, ii) villkor m.m. som enbart avser Clink, och iii) villkor m.m. som enbart avser Kärnbränsleförvaret. Dessa villkorsförslag var framtagna utifrån förutsättningen att de skulle gälla för ett gemensamt tillstånd för samtliga angivna anläggningar. SKB har tidigare inte redovisat vilka villkor som ska gälla enbart för Clab.

SKB har, inför upprättandet av detta yttrande, sett över sina åtaganden och villkorsförslag och anpassat dem för ett tillstånd enbart till verksamheten vid Clab med en lagring om 11 000 ton använt kärnbränsle. Vid översynen har SKB gjort språkliga modifieringar och uppdateringar bl.a. efter den senaste tidens praxis på området. Åtaganden som numera är reglerade som krav i lagstiftning har tagits bort eftersom de inte tillför något.

Översynen av åtaganden och villkor har skett med beaktande av meddelade villkor i det gällande tillståndet enligt miljöskyddslagen, meddelat av dåvarande Koncessionsnämnden för miljöskydd i beslut 1998-10-06 (nr 128/98). Tillståndet avsåg den då planerade utbyggnaden med ytterligare förvaringsbassänger under mark och villkoren var i huvudsak relaterade till störningar under byggtiden (hantering av sprängmassor, kontroll i närliggande grundvattentäkter och buller). Det saknas skäl att föreskriva denna typ av villkor för det kommande tillståndet.

SKB har anpassat villkorsförslagen enligt vad som framgår nedan. Villkorsnumreringen utgår ifrån numreringen i domstolens yttrande till regeringen.

SKB anser att det allmänna villkoret (nr 1) samt villkoren om buller (nr 2), kemiska produkter och avfall (nr 3) och kontrollprogram (nr 6) bör föreskrivas i en deldom om verksamheten vid Clab med en lagring av 11 000 ton använt kärnbränsle.

Regeringens villkor enligt 17 kap. 7 § miljöbalken (se punkten 2.1 ovan) motsvarar SKB:s villkorsförslag om dialogforum (nr 9). Någon ytterligare reglering av den frågan är inte påkallad.

Tidigare villkorsförslag nr 3 om damning och nr 7 om byggbuller tar sikte på bygg- och anläggningsåtgärder för inkapslingsdelen och det saknas anledning att föreskriva dessa villkor vid prövning enbart av Clab. Som redovisats ovan kommer den planerade hanteringen och lagringen av använt kärnbränsle och kärnavfall att ske i befintlig anläggning.

Tidigare villkorsförslag nr 8 handlar om utsläpp till vatten (spillvatten, dagvatten och länshållningsvatten) och avser verksamheten vid såväl Clab som Clink. Villkoret bör därför anpassas till en prövning enbart av Clab.

Sanitärt spillvatten leds idag för rening i OKG:s reningsverk i Simpevarp och uppgiften omfattas av det allmänna villkoret. Bolaget har i bemötande av yttrande från Naturvårdsverket medgivit att det föreskrivs ett särskilt villkor om det.

Länshållningsvatten från befintliga undermarksdelar samlas upp och leds till dagvattensystemet.

Dagvatten samlas upp och leds i en markförlagd kulvert för utsläpp i havet (Herrgloet). Den dagvattendamm som nämns i andra stycket i tidigare villkorsförslag 8 kommer att byggas utifrån de förutsättningar som gäller med tillkommande byggnader och anläggningsytor för inkapslingsdelen m.m. Frågor om dagvattendammen bör därför anstå till den kommande tillståndsprövningen av inkapslingsdelen och Clink. För verksamheten i Clab planeras inga ändringar i dagvattenhanteringen.

Använt processvatten utgörs av vatten från kontrollerat område inom anläggningen. Det är bl.a. fråga om vatten som kyler bränslet i transportbehållarna och vatten som kyler och renar mottagnings- och förvaringsbassängerna. Dessa flöden renas i en reningsanläggning så att de efter kontroll och frisläppningsförfarande kan återföras till processen eller släppas ut via kylvattensystemet. Golvdränagevatten från kontrollerat område kan inte återanvändas i processen och behandlas därför så att det kan släppas ut till kylvattensystemet. Reningsanläggningen omfattar partikelavskiljning i mekaniska filter och kemisk rening i jonbytare. Vid tömning av jonbytare, vilket görs med viss regelbundenhet, frigörs små radioaktiva partiklar (<1 µm) i sköljvattnet, främst radionukliderna Ag-108m, Ag-110m och Co-60. Det har visat sig vara svårt att rena vattnet från dessa partiklar då reningsfiltren lätt sätts igen. I tekniska beskrivningen (Bilaga K:24) redovisade SKB att arbete pågick för att införa membranteknik för att rena även de minsta radioaktiva partiklarna i det använda processvattnet. Detta arbete har slutförts och sedan en tid tillbaka finns membranteknik installerad. Detta har resulterat i att mängden använt processvatten som släpps till recipient via kylvattensystemet minskat från ca 2 000 till ca 600 m³ per år. Åtgärden utgör ett led i tillämpningen av bästa möjliga teknik och innebär minskat utsläpp av använt processvatten. Som redovisats tidigare kan använt processvatten släppas till recipient utan risk för olägenheter för människors hälsa eller miljön. Frågan om villkor för utsläpp till vatten av radioaktiva ämnen prövas och regleras inom ramen för prövningen enligt det kärntekniska regelverket och det saknas skäl att villkorsreglera utsläppet även enligt miljöbalken.

Tidigare villkorsförslag nr 10 och 11 om tider för tunga transporter och åtgärder utmed väg 743 tar sikte på bygg- och anläggningsarbeten för inkapslingsanläggningen och på verksamheten vid Clink. Enligt SKB:s uppfattning bör dessa villkor inte föreskrivas för verksamheten enbart vid Clab.

Tidigare villkorsförslag 12 om återställningsplan bör föreskrivas även för verksamheten enbart vid Clab. Här kan noteras att även gällande tillstånd enligt miljöskyddslagen har ett villkor om återställningsplan.

Förslaget till prøvotidsförfarande avseende åtgärder för energibesparing tar sikte på åtgärder som kan vidtas i samband med eller som en följd av uppförandet av inkapslingsdelen och verksamheten i den framtida Clink. Enligt SKB:s uppfattning bör motsvarande prøvotidsförfarande inte föreskrivas för verksamheten enbart vid Clab.

Förslaget till bemyndigande rörande villkor för att minska miljöpåverkan av avloppsvatten som avleds till externt reningsverk eller recipient bör utgå och frågan bör hanteras i enlighet med vad SKB redovisar och föreslår i denna inläga.

Vid Clab finns ett flertal system för uppsamling och rening av radioaktiva ämnen. Frågan rör primärt dos till personer som vistas i anläggningen och därigenom arbetsmiljöförhållandena. Villkor för utsläpp av radioaktiva ämnen från Clab till luft och vatten finns och kommer att beslutas av SSM enligt det kärntekniska regelverket. Vid utökad lagring av använt kärnbränsle ökar den sammanlagda effekten i anläggningen, men den ligger väl inom de kriterier och gränser som gäller enligt det kärntekniska regelverket. Vid konditionering av styrtavar frigörs radioaktiva ämnen och partiklar som fångas upp i filter före utsläpp. Frågan hänger samman med metod för konditionering och kommer därigenom att belysas och prövas av SSM enligt det kärntekniska regelverket. Som redovisats ovan kommer de framtida utsläppen av radioaktiva ämnen från Clab att med marginal understiga vad som redovisats och konsekvensbedömts i Bilaga K:23. SKB anser att frågan därigenom är tillräckligt reglerad och anser inte att det dessutom behövs något särskilt villkor om strålsäkerhet enligt miljöbalken. Ett särskilt utsläppsvillkor enligt miljöbalken skulle medföra risk för dubbelprövning som resulterar i oförenliga krav.

I avsnitt 10.1 och 10.2 i domstolens yttrande till regeringen redovisas de åtaganden om skyddsåtgärder m.m. som SKB gjort avseende Clab och Clink. SKB vill här förtydliga att åtagandena om miljösamordnare, materialkrav på entreprenörer, kemikalier, avfallshantering, energianvändning, radiologisk utsläppskontroll, spillvatten, dagvatten (beträffande ny dagvattendamm, se dock ovan) och släckvatten gäller även för ett tillstånd enbart till verksamheten vid Clab. Ett flertal av dessa

åtaganden följer numera av lag varför de inte längre torde ha någon självständig betydelse för prövningen.

Områdes- och artskydd

Av ansökan framgår att den befintliga verksamheten vid Clab inte riskerar att komma i konflikt med något områdesskydd eller artskydd. När det gäller Clab aktualiseras alltså inte frågor om artskyddsdispens eller Natura 2000-tillstånd. Detsamma gäller för övrigt beträffande den planerade verksamheten med inkapsling och Clink. Underlaget för dessa slutsatser har tagits fram med beaktande av den nationella praxis som utvecklats på artskyddsområdet.

EU-domstolen har i ett förhandsavgörande den 4 mars 2021 funnit att vissa nationella bestämmelser om artskydd strider mot EU-rätten. EU-domstolen slår exempelvis fast att artskyddsprövningen ska göras på individnivå, även om den art som individen tillhör har gynnsam bevarandestatus. SKB har bedömt frågan i ljuset av EU-domstolens avgörande och kommit fram till att de i målet redovisade slutsatserna står sig även om bedömningen görs på individnivå.

Verkställighetsförordnande

Regeringen har funnit det tillåtligt att SKB ökar lagringen av använt kärnbränsle i Clab från 8 000 till 11 000 ton. Tillåtlighetsbeslutet är bindande vid den efterföljande prövningen av tillstånd och villkor hos domstolen. Vid domstolsprövningen ska alltså tillåtligheten inte prövas på nytt. Detsamma gäller vid eventuell prövning i högre rätt. Tillstånd ska alltså meddelas och domstolens prövning, liksom en eventuell överprövning, tar i praktiken sikte på skyddsåtgärder och villkor. Som angetts ovan står det också klart att prövningen inte innefattar frågor om områdes- eller artskydd.

Av regeringens tillåtlighetsbeslut framgår att utbrytningen av frågan om utökad lagring i Clab för separat prövning syftar till att undvika risk för bortfall i produktionen av kärnkraftsel. Sådant bortfall inträffar när lagret av använt kärnbränsle i Clab når volymen 8 000 ton, vilket med nuvarande produktionsplanering inträffar i slutet av 2023. Dessförinnan måste SKB ha påbörjat arbetet med att åstadkomma en mer yteffektiv lagring. SKB anser sig därför behöva ett verkställbart miljöbalkstillsstånd till verksamheten vid Clab senast under hösten 2022.

Den utökade lagringen åstadkoms genom ovan redovisade åtgärder för att åstadkomma ett effektivare utnyttjande av lagringsbassängerna, men innebär inte att befintlig anläggning byggs om. Det finns ingen risk för att SKB, genom att utnyttja ett verkställighetsförordnande, vidtar någon för miljön skadlig eller irreparabel fysisk åtgärd.

SKB:s yrkande om verksamheten i Clab med en lagring av 11 000 ton använt kärnbränsle har i allt väsentligt tillstyrkts eller lämnats utan erinran vid de remissförfaranden som domstolen och regeringen genomfört. Frågan förefaller vara okontroversiell.

SKB anser med hänsyn till omständigheterna – särskilt regeringens unika åtgärd att bryta ut frågan om ökad lagring för separat tillåtlighetsprövning i syfte att undvika bortfall i produktionen av kärnkraftsel – att det finns uppenbara skäl för ett verkställighetsförordnande.

Verksamhetskoder

SKB ser ett behov av att redovisa vilka verksamhetskoder som är tillämpliga på den nuvarande och den sökta verksamheten vid Clab.

Den huvudsakliga verksamheten är lagring av använt kärnbränsle och eftersom använt kärnbränsle anses bli avfall först när det lagts i slutförvar bör kod 23.40A

utgöra huvudbranschkod för verksamheten (jfr 11 kap. 8 § miljöprövningsförordningen).

Verksamheten innefattar även hantering och lagring av radioaktivt avfall (hårdkomponenter m.m.). Lagringen bör ha branschkod 90.460A och hanteringen branschkod 90.470A (jfr 29 kap. 58 och 59 §§ miljöprövningsförordningen).

MOTPARTERNAS UTVECKLING AV TALAN

Motparterna har till stöd för sin talan anfört bl.a. följande.

Länsstyrelsen i Kalmar län

Prövningen har med anledning av risk för bortfall i elproduktion av regeringen lyfts ut ur ordinarie prövning, vilket inneburit att bolaget nu begär deldom och ett nytt grundtillstånd enligt miljöbalken för befintlig och utökad verksamhet vid Clab. Verksamheten har vid flera tillfällen tidigare prövats enligt miljölagstiftning och verksamheten har då inneburit anläggningsarbeten som i sig kan påverka miljön. Aktuell förändring innefattar inga sådana moment utan det rör sig om åtgärder inom befintlig verksamhet för att möjliggöra ytterligare lagring. Strikt ur ett miljöperspektiv medför den utökade verksamheten framför allt påverkan avseende ökade utsläpp av joniserande strålning, ökad värmeavgivning och därmed ett ökat behov av kylning i mellanlagret. Verksamheten innebär också en ökad mängd avfall såväl konventionellt som radiologiskt. Bolaget har redogjort vilka miljökonsekvenser som verksamheten som helhet kan orsaka samt vilka skyddsåtgärder som görs. En del av dessa, som utbyggnad av kylkedjan för bassängvattnet till större kylkapacitet och förbättrad rening av processvattnet har redan utförts. Förutom ökad hantering i och med omlastning av avfallet så införs ett nytt moment som omfattar sönderdelning av styrestavar. De ökade radiologiska utsläpp som denna hantering kan orsaka bedöms inte medföra någon betydande påverkan i miljön eller för människors hälsa. Strålningsnivån inom Simpevarpsområdet kommer fortsatt att underskrida SSM:s begränsningsvärde.

Utifrån vad som framkommer av ansökan och vad som nu har tillförts ärendet bedömer länsstyrelsen att bolagets yrkanden kan medges. Deldomen ska ersätta tidigare beslut och den ytterligare miljöbelastning som föreligger anser länsstyrelsen att bolaget hanterar i tillräcklig grad genom de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som genomförts och som planeras. Dessa frågor bedömer länsstyrelsen kan hanteras genom det allmänna villkoret. Föreslagna specifika villkor överensstämmer i stort med de formuleringar som länsstyrelsen tidigare i ärendet har framfört och de bedöms relevanta för Clab såväl för befintlig verksamhet som utökningen.

Med anledning av föreslaget villkor 4, om ingivning av reviderat kontrollprogram vid en viss tid, är det lämpligt att SKB meddelar tillsynsmyndigheterna när tillståndet tas i anspråk.

Bolaget har begärt att tillståndet ska få tas i anspråk utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft. Länsstyrelsen bedömer att de skäl som bolaget angett är tillräckliga. De ser inte heller att ett sådant beslut skulle kunna medföra sådana skador på miljön som inte kan läkas i och med att den ansökta verksamheten är en så integrerad del av den verksamhet som redan bedrivs på platsen. Yrkandet om verkställighetsförordnande tillstyrks.

Naturvårdsverket

Allmänt om villkor

Naturvårdsverket anser att den inlämnade MKB:n är mycket omfattande och till viss del svåröverblickbar. Det är därför av vikt att villkorsreglera verksamheten genom enskilda villkor i högre grad istället för, såsom SKB föreslår, reglera stora delar av verksamheten genom det allmänna villkoret. Om det allmänna villkoret innefattar en stor mängd frågor kommer detta leda till otydlighet vad som regleras i det lagakraftvunna tillståndet samt skapa svårigheter för tillsynsmyndigheten. Att reglera merparten av åtagandena i målet genom det allmänna villkoret uppfyller inte

kravet på ändamålsenlighet, tillsynsbarhet och rättssäkerhet som ska ställas på villkor i tillstånd enligt miljöbalken. Påverkan på luft och vatten bör därför exempelvis regleras i separata villkor och inte som en del av det allmänna villkoret. Naturvårdsverket ger nedan exempel på villkor, utifrån Naturvårdsverkets ansvarsområde, som behövs för att uppfylla kraven i 2 kap. miljöbalken.

Villkor avseende omhändertagande av dagvatten

Av utredningen i målet framgår att dagvattenflödet för Clab uppgår till ca 23 000 m³ per år. Som Naturvårdsverket förstår bolagets MKB från 2011 samlas dagvattnet idag i uppsamlingsbrunnar och släpps utan vidare rening till recipient medan länshållningsvattnet leds via oljeavskiljare och sedimentering till dagvattensystemet. För Naturvårdsverket står det inte helt klart hur dagvattnet idag omhändertas eller renas på verksamhetsområdet.

SKB har anfört att man avser att anlägga en dagvattendamm för att omhänderta dagvatten och länshållningsvattnet på området först i samband med att Clink byggs och har inte föreslagit något specifikt villkor för dagvattenhanteringen för Clab. I övriga mål som rör slutförvarsanläggningarna, inklusive Clink, har mark- och miljödomstolen gett SKB anstånd att inkomma med kompletteringar till 31 juni 2023. Detta innebär att ianspråktagandet av tillståndet för att uppföra Clink och därigenom föreslagen dagvattenhantering kommer att ske först flera år framåt i tiden.

Vid beviljandet av ett nytt grundtillstånd för en miljöfarlig verksamhet anser Naturvårdsverket att det för förenlighet med 2 kap. miljöbalken krävs ett omhändertagande och rening av verksamhetens dagvatten. Mot denna bakgrund är det inte acceptabelt att dagvattnet från Clab under ett flertal år framöver ska ledas ut till recipient utan ett specifikt villkor om föregående rening och omhändertagande.

SKB har yrkat att tillståndet för Clab ska hanteras separat från övrig verksamhet. Detta innebär enligt Naturvårdsverket också att tillståndet för Clab självständigt

måste uppfylla kraven enligt 2 kap. miljöbalken. Clinks tillstånd kommer därtill inte tas i anspråk förrän om flertalet år. Mot bakgrund av detta kan det inte anses vara orimligt att redan nu se till att dagvattnet omhändertas och renas utifrån bästa möjliga teknik och i övrigt uppfyller kraven i 2 kap. miljöbalken.

Naturvårdsverket kan inte av befintligt material utläsa vilka typer av föroreningar som dagvattnet innehåller eller hur känslig recipienten är för olika typer av utsläpp. Naturvårdsverket kan därför inte heller avgöra vilken typ av rening som bör villkoras. Om bolaget avser att anlägga en dagvattendamm ska dock påpekas att dagvattendammar i huvudsak renar vattnet från suspenderat material genom sedimentation (se SVU-rapporten 2016-05, Kunskapssammanställning dagvattenrening av Godecke-Tobias Blecken, Luleå Tekniska universitet). Det krävs ofta ytterligare reningssteg som exempelvis relevant biofilter och/eller oljeavskiljare av rätt klass och dimension för att uppnå en tillräcklig rening av vattnet. Dagvattendammen måste också vara av tillräcklig dimension för att kunna hantera vattnet från det aktuella avrinningsområdet.

Naturvårdsverket anser mot denna bakgrund att SKB ska föreläggas att inkomma med förslag till villkor för dagvattenrening som uppfyller kraven enligt 2 kap. miljöbalken och som kan tas i bruk i samband med när bolaget väljer att ta tillståndet för Clab i anspråk.

Villkor om att omhänderta sanitärt spillvatten

SKB har angett att det inte behövs något villkor för omhändertagande av sanitärt spillvatten eftersom detta leds till Oskarshamns kärnkraftverks reningsverk. Eftersom det är osäkert hur länge Oskarshamns kärnkraftverk kommer att vara i bruk, bör det klargöras i villkor att det sanitära spillvattnet ska omhändertas i ett reningsverk eller annan godkänd reningsanläggning för ändamålet.

Ekonomisk säkerhet

Naturvårdsverket anser att det är oklart om den ekonomiska säkerheten för återställningsåtgärder som är motiverade av miljöskäl och inte av säkerhetsskäl kommer att betalas ut av den ställda säkerheten enligt lagen (2006:647) om finansiella åtgärder för hantering av restprodukter från kärnteknisk verksamhet, finansieringslagen. Naturvårdsverket är av uppfattningen att exempelvis en kommande dagvattendamm sannolikt inte utgör en del av en kärnteknisk anläggning, se 4 § 2 finansieringslagen. Mark- och miljödomstolen ansåg i sitt yttrande till regeringen att en säkerhet krävs för verksamheten även enligt 16 kap. 3 § miljöbalken. Naturvårdsverket anser mot denna bakgrund att domstolen ska besluta om säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken om den anser att finansieringslagen inte täcker återställningskostnaderna för hela verksamhetsområdet.

Sänka vattnets temperatur

Det värmeväxlade och temperaturförhöjda havsvattnet, som är cirka 10 grader varmare som årsmedelvärde, leds från verksamheten via en rörledning för utsläpp till den inre delen av Hamnefjärden. Enligt utredningarna i målet har miljön i viken påverkats av tillskottet av varmare vatten.

Eftersom miljön i viken påverkas av det uppvärmda vattnet anser Naturvårdsverket att SKB bör utreda möjligheten att sänka temperaturen i det utgående vattnet genom att tillvarata temperaturskillnaden i vattnet eller på annat sätt minska vattnets temperatur innan det släpps ut i recipienten.

Oskarshamns kommun

Deldom avseende Clab

Kommunens tillstyrkan av den samlade ansökan har utgått från att en samlad och samtidig prövning av det sammanhängande slutförvarssystemet ska ske. Skälet

härfor har varit att det för kommunen är angeläget att slutförvarsfrågan får en snar lösning och att mellanlagret i Clab inte får betraktas som en långsiktigt hållbar lösning. Kommunen anser fortfarande att det är angeläget att tillstånd till den samlade slutförvarslösningen i sin helhet meddelas så snart som möjligt. Kommunen har förståelse för att det tar tid att handlägga denna typ av ärende, men anser att det är angeläget att prövningen av Clink och Kärnbränsleförvaret inte fördröjs mer än nödvändigt till följd av att tillstånd till Clab meddelas separat genom deldom.

Yrkande A1 avseende Clab

Oskarshamns kommun konstaterar att SKB har avgränsat sina yrkanden till de delar av prövningen som omfattas av Clab, innebärande att yrkande A1 nu prövas separat. Enligt SKB behövs inte några tillkommande anläggningar eller någon tillkommande vattenverksamhet, varför kommunens yttrande utgår från dessa förutsättningar. Kommunen har tidigare tillstyrkt ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall, inklusive yrkande A1. Oskarshamns kommun accepterar därför SKB:s yrkande.

SKB:s förslag till villkor

Som utgångspunkt anser kommunen att det är viktigt med tydliga villkor för verksamheten för att begränsa negativ hälso- och miljöpåverkan. I detta skede av processen prövas endast utökningen av Clab, varför kommunen endast lämnar sin syn på regleringen av Clab. Kommunen kommer att återkomma med sin syn på reglering av Clink när Clink är föremål för prövning och utgår från att SKB kommer att stå fast vid de åtaganden som gjorts gällande Clink.

Under förutsättning att det inte sker några ändringar i dagvattenhanteringen har kommunen ingen synpunkt på att det inte meddelas några villkor för utsläpp till vatten. Kommunen noterar SKB:s upplysning om att sanitärt spillvatten leds till OKG:s reningsverk i Simpevarp. Kommun anser att frågan om energibesparing är

angelägen men kan acceptera att den regleras vid den kommande prövningen av Clink.

Stockholms universitet

Stockholms universitets rekommendation baseras på två argument:

1. Alla anläggningar är på plats för att öka lagringen av använt kärnbränsle till 11 000 ton och miljökonsekvensbeskrivningen av steget är redan godkänd. Den ökade verksamheten bär alltså inga synliga tillkommande risker för miljö och människor.
2. Snabb ökning av lagringskapacitet av använt kärnbränsle är nödvändig för att säkerställa fortsatt produktion av kärnbränsle och därmed försörjning av Sverige med el. Den aspekten är särskild viktig i samband med en långvarig energikris.

Det är kanske bra att understryka att, om det inte redan ingår, godkännandet av begäran ska vara kopplat till villkoren att ”SKB minst en gång per år möter Oskarshamns kommun och behöriga tillsynsmyndigheter samt de myndigheter och organisationer som kommunen föreslår. (...) Inom ramen för dessa möten ska SKB lämna information om sådana förhållanden i verksamheten vid Clab som kan ge upphov till lokal miljöpåverkan eller som i övrigt har betydelse för kommunen”. Dessutom ska passivt deltagande av alla intresserade medborgare i möten möjliggöras genom att hålla möten i hybrid form (ZOOM eller annan webbaserad plattform). Nyttan med den lösningen är ökad transparens.

SSM

Reservsystem för kylning och spädmatning

SSM har tagit del av de kungjorda handlingarna i målet och har invändningar mot att SKB i sin begäran om deldom aviserar ändringar av anläggningens konstruktion på ett sätt som är av övergripande betydelse för det tillstånd som nu ska prövas.

SSM uppfattar att SKB inte längre planerar att införa det diversifierade luftkylsystem som syftade till att utgöra ett reservsystem för kylning av förvaringsbassängerna då bolaget i avsnitt 2.4.1 första och andra stycket i sin begäran om deldom anför följande: ”SKB bedömer därmed att lagringen av använt kärnbränsle kan ökas till 11 000 ton utan att kylkedjan behöver utökas på det sätt som redovisats i Bilaga K:24. SKB bedömer också att det för den utökade lagringen av använt kärnbränsle inte behövs några nya undermarksanläggningar som kräver tillkommande grundvattenbortledning. Regeringens tillåtlighetsförklaring av tillkommande grundvattenbortledning för den ökade lagringen av använt kärnbränsle är därmed överflödigt”. Detta innebär enligt SSM:s bedömning att SKB planerar en betydande ändring i anläggningens konstruktion efter att regeringen har beslutat i frågan om tillåtlighet enligt miljöbalken. SSM ställer sig frågande till huruvida det är processuellt möjligt att i detta skede av processen genomföra övergripande förändringar av anläggningens konstruktion i förhållande till ansökan.

Frågan om reservsystem för kylning och spädmatning av förvaringsbassänger i Clab ingick i underlaget som låg till grund för bedömningen av tillåtligheten. Av regeringens beslut den 26 augusti 2021 framgår att regeringen sammantaget finner att lagring samt hantering och bearbetning av kärnämne och kärnavfall vid Clab på det sätt som redovisats i ansökan är motiverat och att ansökan kan tillåtas i den delen. Vidare tillåts länshållning genom bortledning av grundvatten av de nya anläggningar som behöver uppföras i anslutning till Clab med anledning av den utökade lagringen. Mot denna bakgrund är SSM:s utgångspunkt att regeringens tillåtlighetsbeslut anger ramen för den fortsatta prövningen av verksamheten och att tillkommande bortledning av grundvatten till följd av uppförandet av ett reservsystem för kylning ingår i det som ska prövas när ärendet nu går tillbaka till domstolen.

I den granskningsrapport som låg till grund för SSM:s yttrande till domstolen (aktbilaga 408) har SSM bedömt att metoden för att mellanlagra ytterligare 3 000 ton i befintliga förvaringsbassänger vid Clab, med förstärkning av strålsäkerheten genom uppförande av bl.a. reservsystem för kylning för att öka redundansen i anläggningen, är en bättre metod jämfört med alternativen att bygga ut Clab med ett tredje

bergrum eller att mellanlagra tillkommande 3 000 ton i särskilda behållare för torr mellanlagring. SSM har således inte tillstyrkt en utökad mellanlagring i Clab med de förändringar i åtgärder som SKB nu fört fram i sin begäran om deldom.

Ovanstående har betydelse för tolkning och tillämpning av miljötillståndets allmänna villkor om att verksamheten ska bedrivas och anläggningen utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som redovisats i ansökningshandlingarna samt vad den sökande i övrigt åtagit sig i målet. SKB har genom redovisade åtgärder i tilläggs-MKB:n bilaga K:205 (s. 26) och i den reviderade tekniska beskrivningen bilaga K:246 (s. 23) åtagit sig att uppföra ett luftkylsystem som ska utgöra ett reservsystem för att kyla förvaringsbassängerna för använt kärnbränsle i händelse att ordinarie system med vattenkylning inte fungerar som avsett. I figur 5-3 i bilaga K:20 beskrivs att schakt och tunnlar för luftkylningen ska uppföras i berget och komponenter för luftkylning installeras på inkapslingsbyggnadens yttre väggar. SSM bedömer att installationen av dessa komponenter bör kunna genomföras oberoende av uppförande av en anläggningsdel för inkapsling. Vidare framgår av ansökningshandlingarna (s. 25 i bilaga K:20 och s. 22 i bilaga K:24) att en vattencistern kommer att anläggas på området för att säkerställa vattentillförseln till förvaringsbassängerna (reservspädmatning). Att SKB:s begäran om deldom inte bekräftar att vattencisternen fortsatt planeras som ett åtagande för att förstärka strålsäkerheten i händelse av bortfall av ordinarie kylning, bedömer SSM som en otydlighet i målet.

Den modernisering av kylvattensystemet som SKB beskriver i avsnitt 3.5.1 i bilaga K:24 utgör en åtgärd för att öka vattenflödet i redan befintliga system vid så kallad normaldrift (ordinarie bassängkylning, utgör ej ett reservsystem). Dessa ändringar har behövt införas vid anläggningen för att motsvara kylbehovet för upp till 8 000 ton använt kärnbränsle och i samband därmed utökade SKB kapaciteten så att vattenflödet motsvarar kylbehovet även för 11 000 ton i syfte att förbereda anläggningen för ett eventuellt tillstånd för utökad mellanlagring. De kvarvarande åtgärder som SKB åtagit sig i målet omfattar, som redogjorts för i föregående stycken, alltså dels ett reservsystem för luftkylning, dels en vattencistern för passiv tillförsel av vatten (reservspädmatning) med hjälp av gravitationen vilket ökar redundansen i att

säkerställa kylning och vattentäckning av bränslet i förvaringsbassängerna och förhindra utsläpp av radioaktiva ämnen. Dessa åtgärder syftar till att förbättra strålsäkerheten vid mellanlagring, inte vid den sökta verksamheten för inkapsling. SKB beskriver i sin komplettering i mars 2015 att de ändrade konstruktionsförutsättningarna, med de tillkommande reservsystemen, är en följd av bl.a. erfarenheter från olyckan vid kärnkraftverket Fukushima Dai-ichi och därefter aviserade höjda krav på strålsäkerhet. SSM har bedömt (aktbilaga 408) att införandet av reservsystemen medför en förbättring av strålsäkerheten även för befintlig anläggning.

Som SSM framfört inledningsvis bedömer myndigheten att reservsystemens införande är en fråga av större betydelse inom prövningen enligt miljöbalken. Däremot kan systemens utformning komma att ändras i en mindre omfattning i samband med detaljkonstruktionen.

Mot bakgrund av att SKB:s åtaganden om tillkommande reservsystem låg till grund för beslut om tillåtlighet, men att SKB i sin begäran om deldom nu förefaller ändrat sig, förordar SSM att det i tillståndet tydliggörs att det allmänna villkoret innebär att de i ansökningshandlingarna redovisade åtgärderna – reservsystemet för kylning samt förstärkningen av reservspädmattningen av förvaringsbassängerna – ska uppföras. Lagring av mer än 8 000 ton kan påbörjas parallellt med uppförandet av de nya systemen, men åtgärderna bör enligt SSM:s uppfattning genomföras så snart som praktiskt möjligt. Genomförandet av åtgärderna, deras närmare utformning samt tidpunkt för uppförandet kan behöva regleras, exempelvis genom att SSM bemyndigas att granska och godkänna detaljkonstruktionen och tidpunkt för uppförandet.

Vidare ser SSM att en förutsättning för uppförandet av reservsystemet för kylning, vilket innefattar byggnation av kylschakt och tunnlar i berget i anslutning till mellanlagret, är att SKB för Clab ges tillstånd enligt miljöbalken för tillkommande bortledning av grundvatten. Regeringen har i beslutet den 26 augusti 2021 tillåtit *”...länshållning genom bortledning av grundvatten av de nya anläggningar som behöver uppföras i anslutning till Clab med anledning av den utökade lagringen*

samt att utföra de anläggningar som behövs för bortledandet". SSM noterar att bortledande av grundvatten ingick i SKB:s yrkande A3, men att bolaget nu i sin begäran om deldom anför att yrkande A3 kopplar till uppförande och drift av inkapslingsenheten och Clink, inte mellanlagret. Som framförts i avsnitten ovan om åtgärder för kylning av förvaringsbassänger delar inte SSM denna bedömning.

SSM anser att en prövotid om ytterligare säkerhetshöjande åtgärder också bör omfatta skydd mot yttre händelser.

Omhändertagande av styrstavar

I den fortsatta granskningen av utökad mellanlagring i Clab i enlighet med regeringens villkor i tillståndet enligt kärntekniklagen har SSM tagit del av den förstudie, och andra underlag, om metod för omhändertagande av BWR-styrstavar som SKB refererar till i bolagets begäran om deldom. Vid tidpunkten för detta yttrande har myndigheten kvarstående frågor om de strålsäkerhetsmässiga konsekvenserna av den metod som SKB nu föreslår.

Kompletterande synpunkter efter SKB:s bemötande

Som SKB anför är den rättsliga utgångspunkten för prövningen att det kommande tillståndet till utökad lagring i Clab ska stå "på egna ben" i den meningen att prövningen ska ske med bortseende från senare tillkommande anläggningsdelar för inkapsling och Clink. Det blivande tillståndet kommer att avse den nuvarande och framtida verksamheten i Clab med en högsta lagring av 11 000 ton använt kärnbränsle. SSM har inte uppfattat att hela verksamheten vid Clab ska ingå i den senare prövningen av Clink, utan endast de delar av den befintliga anläggningen som påverkas av integreringen med inkapslingsdelen. Oavsett detta ser SSM att tillståndet för Clab kan komma att gälla under en överskådlig tid och att det är oklart när det kommer att finnas en, enligt miljöbalken, lagakraftvunnen dom för Clink. SSM är därför tveksam till det som SKB, i detta fall, anför om att behovet av omfattande eller uppskjutna villkor minskar till följd av processekonomiska aspekter.

En utökad mellanlagring med 3 000 ton använt kärnbränsle i Clab leder till en försämring av strålsäkerheten i anläggningen. De i tillståndsansökan beskrivna reservsystemen, vilka har funktionerna att förstärka reservspädmattningen samt utgöra ett diversifierat system för att kyla vattnet i förvaringsbassängerna, syftar till att kompensera för denna försämring av strålsäkerheten. Dessa funktioner rör således mellanlagringsdelen och, som konstaterades i SSM:s granskningsrapport till grund för myndighetens yttrande, innebär en förbättring av strålsäkerheten både inom ramen för den befintliga verksamheten (8 000 ton använt kärnbränsle) och för den utökade mellanlagringen.

SKB uppger att bolaget uppfattar domstolens uttalande till regeringen som att det efter regeringens tillåtlighetsbeslut finns möjlighet för SKB att komplettera ansökningsunderlaget med redovisning av andra åtgärder, andra tekniska lösningar eller andra anläggningsutformningar så länge det som redovisas *tillgodoser samma ändamål som referensutformningen* i ansökningshandlingarna. SSM konstaterar dock att några andra åtgärder, med motsvarande funktioner som reservsystemen, inte har föreslagits varken inom ramen för Clab eller för Clink.

Gällande prövotidsförfarande som SKB tar upp i sitt bemötande vill SSM framhålla följande. Om domstolen gör bedömningen att frågan om reservsystemen inte har ingått i regeringens beslut om tillåtlighet enligt miljöbalken skulle möjligen ett prövotidsförfarande kunna vara en väg framåt. SSM har dock svårt att ta ställning i fråga om lämpligheten av ett prövotidsförfarande utan att ha sett den närmare utformningen av eventuella utredningsvillkor. Myndigheten ser även en potentiell risk för att den stegvisa prövningen enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet försenas eller inte kan genomföras i avvaktan på domstolens beslut med anledning av de uppskjutna frågorna.

**Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och Miljöorganisationernas
kärnavfallsgranskning**

Vikten av att kylning i Clab fungerar

Ärendet rör i huvudsak möjligheten för sökanden att fortsätta att ompaketera bränsleelement med använt kärnbränsle i s.k. kompaktkassetter för att därmed kunna förvara mer använt kärnbränsle i de redan existerande två lagringsbassänger som finns i Clab. Det är därmed inte fråga om nybyggnation eller betydande installation av ny utrustning vad gäller just själva mellanlagringen.

Däremot innebär kompakteringen av det använda kärnbränslet en större tillförsel av värme till vattnet i bassängerna. Denna värme måste kylas bort. Det är viktigt att kylningen fungerar eftersom avsaknad av kylning leder till att temperaturen på vattnet ökar tills det börjar koka bort. Om detta sker kan bränsleelementen upphettas till temperaturer då de havererar och utsläpp av radioaktiva ämnen kan ske. Om tillstånd ges för utökad lagring i mellanlagret Clab bör kylningen av förvaret samtidigt förbättras.

Föreningarna stödjer SSM:s krav

Föreningarna har tagit del av SSM:s yttrande om det nya diversifierade kylsystemet och SKB:s bemötande i frågan. SSM har sedan svarat på remissen med ett yttrande den 10 mars 2022. Föreningarna har uppfattat att SSM i yttrandet förordar att det i tillståndet tydliggörs att det allmänna villkoret innebär att de i ansökningshandlingarna redovisade åtgärderna – reservsystemet för kylning och förstärkningen av reservspädmattningen av förvaringsbassängerna – ska uppföras. SSM menar att lagring av mer än 8 000 ton använt kärnbränsle kan påbörjas parallellt med uppförandet av de nya systemen, men åtgärderna bör enligt myndighetens uppfattning genomföras så snart som praktiskt möjligt. Dessutom framför SSM att genomförandet av åtgärderna, deras närmare utformning samt tidpunkt för uppförandet kan behöva regleras, exempelvis genom att myndigheten bemyndigas att granska och

godkänna detaljkonstruktionen och tidpunkt för uppförandet. Föreningarna stödjer SSM i denna uppfattning.

Det går inte att avvakta ett tillstånd för inkapslingsanläggningen Clink innan kylningen förbättras

Föreningarna menar att det inte går att avvakta ett eventuellt framtida tillstånd för att starta byggnationen av inkapslingsanläggningen Clink för att påbörja uppgraderingen av kylsystemet i Clab. Föreningarna har i miljöprövningen av kärnbränsleförvarssystemet där Clink ingår yrkat att tillstånd inte ska ges. Även om regeringen gett tillåtlighet till kärnbränsleförvaret i Forsmark och Clink kommer eventuell rättsprövning och överklaganden av ett till omfånget betydande mål med all sannolikhet att ta ett antal år och utfallet är fortfarande ovisst. Uppgraderingen av kylsystemet bör därför kopplas till tillståndet för mellanlagret Clab.

Bästa möjliga teknik

Föreningarna vill slutligen påpeka att Clab, ett mellanlagringssystem för använt kärnbränsle i vattenbassänger med behov av aktiv kylning för strålsäkerhet, inte längre är bästa möjliga teknik. Det är istället mellanlagring i luftkylda behållare utan behov av aktiv kylning.

Britta Kahanpää och Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen

Sedan en månad tillbaka har krig utbrutit i Europa. Ryssland har påbörjat ett krig, med snabb förstörelse genom missilbeskjutning av strategiska mål och bebyggelse och utplåning av städer i Ukraina. Sverige har genom att skänka pengar till Ukraina för vapeninköp och genom vapenexport starkt försämrat sin säkerhet. Ryssland har utsett Sverige till sin fiende och har hotat med hämnd. Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen och Milkas har under åren lämnat in yttranden om de felplacerade kärnanläggningarna vid vatten. Med skräck ser de hur sårbara Clab, de ytliga markförvaren och kärnkraftverken är för Rysslands bomber. Både SKB och

SSM har för det mesta lämnat deras frågor obesvarade och deras synpunkter okommenterade.

De kan inte i fortsättningen acceptera det. Kärnbränslet och kärnavfallet måste skyndsamt flyttas till en säkrare plats, som ett bergtrum för torr förvaring, exempelvis närmare Norge.

MKB:n med tillägg är inte längre aktuell och kan inte godkännas. Därför kan mark- och miljödomstolen inte meddela verkställighetsförordnande och deldom kan inte tas i anspråk.

Efter Fukushimakatastrofen 2011 skärpte IAEA reglerna för kärntekniska anläggningar. SSM aviserade skärpningar i strålsäkerhetskraven, som innebär nya konstruktionsförutsättningar för Clab och inkapselanläggningen jämfört med redovisningen i ansökan från 2011, såsom att tillkommande anläggningsdelar, där använt kärnbränsle hanteras, ska vara dimensionerade för skydd mot yttre påverkan, exempelvis förstärkt skydd vid jordbävning. Tak och väggar behöver stärkas. Vid händelse av a) brott på bassängerna, b) elsystembortfall eller c) bortfall av driftsystem för kylning av kärnbränslet ska vattentäckning och kylning säkerställas.

En ny punkt måste idag läggas till: d) flyttning på grund av utsatt läge vid krig. Därför måste komplettering ske för resteffektkylning, som är oberoende av det befintliga kylsystemet. Två nya bergförlagda kylschakt ska anläggas. Deras krav är att börja bygga de två oberoende kylsystemen nu.

Reningsanläggning: Östersjön är världens mest radioaktiva hav. Deras krav är nollutsläpp av nuklider både i fredstid och krigstid. Radioaktiva nuklider avger joniserande strålning som ger mutationer i allt levande. Villkoren för kärnkraftverk var att biota inte skulle nås av joniserande strålning. Nu ökar mutationerna på grund av ständigt ökande mängd nuklider från avfall och allehanda utsläpp ut i vårt kretslopp. Villkor om nollutsläpp till Östersjön orsakar inte dubbelprovning och

måste gälla enligt kärntekniklagen och miljöbalken. Vid nödvändig flytt av kärnbränslet till ett torrförvar kan nollutsläpp till Östersjön förverkligas.

Milkas

SKB har inte, i de två dokumenten tilläggs-MKB respektive Fud-program 2019 från september 2019, presenterat detaljerat underlag för slutsatser om alternativ till utökad lagring. Underlag är särskilt viktigt angående "torr hantering". Dessutom behövs en uppdatering gällande teknologiutvecklingen. Milkas yrkar att SKB lämnar in sitt underlag till mark- och miljödomstolen om alternativ till utökad lagring i Clab.

SKB har yrkat att domstolen meddelar verkställighetsförordnande. Milkas motsätter sig detta. Milkas menar att behov av ytterligare domstolsbehandling kan vara motiverat av teknikutveckling för torr hantering.

Simon Wakter

Han företräder Kvalitativ Kärnavfallsinformation, Women In Nuclear, Sveriges Kärntekniska Sällskap och Svenska Ekomodernisterna. Reservkyllningen borde hanteras i miljöbalksprövningen eftersom det inte ger några ökade effekter på miljön. Detaljerna ska dock hanteras av SSM inom ramen för kärntekniklagen.

SKB:S BEMÖTANDE

SKB har i bifogade yttranden bemött inkomna synpunkter, se [bilaga 1 och 2](#).

HANDLÄGGNINGEN I MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Kungörelse och huvudförhandling

Mark- och miljödomstolen har kungjort SKB:s ansökan om deldom i fråga om tillstånd avseende Clab och gett kommuner, myndigheter, ideella föreningar och andra som tidigare fört talan i målet tillfälle att lämna synpunkter på ansökan i denna del. Efter skriftväxling har mark- och miljödomstolen den 24–25 maj hållit huvudförhandling i Oskarshamn i den del av målet som nu är aktuell.

Komplettering avseende villkor och prøvotider

Mark- och miljödomstolen har förelagt SKB att ge in förslag till närmare utformning av eventuella utredningsvillkor i frågor som väckts av SSM och Naturvårdsverket, dvs. ytterligare säkerhetsrelaterade åtgärder (reservkylsystem), dagvatten, ekonomisk säkerhet och temperatur i utgående kylvatten.

SKB har i ett skriftligt yttrande lämnat ett förslag med anledning av föreläggandet och vid huvudförhandlingen justerat sin talan i fråga om vissa villkor och prøvotidsförfaranden. Bolagets förslag så som de slutligen framställts redovisas under rubriken SKB:s förslag till villkor m.m. ovan.

DOMSKÄL

Prövningens omfattning

Regeringen har den 26 augusti 2021 beslutat om tillåtlighet enligt 17 kap. miljöbalken i fråga som rör Centralt mellanlager för använt kärnbränsle (Clab) enligt följande. Regeringen har genom beslutet tillåtit lagring, hantering och bearbetning av kärnämne och kärnavfall vid den befintliga anläggningen Clab vid Simpevarp, Oskarshamns kommun. Mängden lagrat kärnbränsle får, vid ett och samma tillfälle, uppgå till högst 11 000 ton.

Mark- och miljödomstolen har, med anledning av regeringens tillåtlighetsbeslut, att pröva frågan om tillstånd till verksamheten vid Clab enligt SKB:s yrkanden och tillhörande villkorsfrågor. Domstolen kan inte nu pröva om använt kärnbränsle ska mellanlagras i någon annan anläggning. Britta Kahanpää och Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen har yrkat att SKB ska ta fram en plan på ett torrt säkert förvar på annan plats (under jord med luftkylning) och en beräkning när det nya mellanlagret är färdigt att tas i bruk. Även Miljörörelsens kärnavfallssektariat (Milkas) har yrkat att SKB ska lämna in ett underlag om alternativ till utökad lagring i Clab, ett underlag som gäller torr hantering. Dessa yrkanden kan inte prövas inom ramen för detta mål och ska därför avslås.

Regeringens beslut den 26 augusti 2021 innebär att tillåtligheten avseende utökad lagring i den befintliga anläggningen Clab har brutits ut från SKB:s ansökan om tillstånd till anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall. Av SKB:s argumentation i målet framgår att detta inte har varit avsikten med ansökan om tillstånd enligt miljöbalken. Yrkandet om deldom om tillstånd till verksamhet avseende enbart Clab är samtidigt en del av de yrkanden som framställts inom ramen för ansökan. Verksamheten med utökad lagring i den befintliga anläggningen kan tydligt avskiljas från övriga delar av ansökan. De villkorsfrågor som uppkommer kan hanteras med utgångspunkt från ansökningsunderlaget i relevanta delar, med de utredningar som kan behövas under en prövotid. På grund av det anförda bedömer mark- och miljödomstolen att det inte finns något hinder mot att i en deldom pröva SKB:s nu aktuella yrkande gällande Clab (jfr 17 kap. 4 § rättegångsbalken).

Miljökonsekvensbeskrivning

Inledningsvis antecknas att SKB:s ansökan om tillstånd gjordes 2011, vilken kompletterades med yrkanden avseende Clab 2015. Äldre bestämmelser om miljökonsekvensbeskrivningar i 6 kap. miljöbalken ska därför tillämpas, se punkt 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (2017:955) om ändring i miljöbalken. Enligt tidigare lydelse av 6 kap. 9 § miljöbalken ska den myndighet som ska pröva en

ansökan i ett mål där det krävs en miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet, genom ett särskilt beslut eller i samband med avgörandet av målet, ta ställning till om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap.

Regeringen har i beslutet den 26 augusti 2021 godkänt MKB:n såvitt avser den verksamhet som regeringen nu tillåter. Även med hänsyn till detta finner mark- och miljödomstolen skäl att ta ställning till MKB:n i samband med att frågan om tillstånd till verksamheten vid Clab prövas.

SKB har redovisat att underlaget för prövningen avseende Clab utgörs av relevanta delar av MKB:n från ansökan 2011 och tilläggs-MKB:n från tilläggsansökan 2015 i den del som avser utökad lagring i Clab. Samråd enligt 6 kap. miljöbalken har skett inför ansökan 2011 och genom kompletterande samråd 2015 i del delar som avser utökad lagring i Clab. SKB har vidare hänvisat till underlag i form av radiologiska konsekvenser vid Clab/Clink från 2015, teknisk beskrivning och revidering av denna från 2011 respektive 2015 samt påverkan på vattenmiljöer från 2015, samtliga i de delar som avser utökad lagring i Clab. Därutöver har skriftligt underlag getts in efter regeringens tillåtighetsbeslut och uppgifter lämnats vid huvudförhandlingen.

SSM, Naturvårdsverket och Oskarshamns kommun har väckt vissa frågor om underlaget för prövningen avseende Clab. SSM:s och Naturvårdsverkets synpunkter har varit knutna till konkreta villkorsfrågor om bl.a. ytterligare säkerhetshöjande åtgärder och dagvattenhantering. Myndigheterna och kommunen har däremot inte motsatt sig att MKB:n från 2011 och tilläggs-MKB:n från 2015 läggs till grund för en prövning i sak, med de kompletteringar som efterfrågats.

SKB har klargjort att yrkandet om deldom avseende utökad lagring i Clab syftar till att ett tillstånd ska gälla tills vidare och ta över det gällande tillståndet från 1998. Av underlaget framgår också att samtliga frågor om verksamhetens påverkan på omgivningen ska prövas i ett sammanhang. Mark- och miljödomstolen konstaterar att det därmed krävs ett fullständigt underlag för att pröva frågan om ett nytt

tillstånd till verksamheten i Clab, även om SKB:s avsikt är att förhållandevis snart kunna ersätta detta tillstånd med ett nytt tillstånd som omfattar verksamheten vid både Clab och en utbyggd inkapslingsanläggning Clink.

Mark- och miljödomstolen bedömer att MKB:n från 2011 och tilläggs-MKB:n från 2015 har ett tillräckligt innehåll för att kunna läggas till grund för prövningen i sak. Vid bedömningen beaktas att SKB har redovisat förslag till åtgärder avseende bl.a. reservkylsystem i Clab och dagvattenhantering vid anläggningen och åtagit sig att utreda dessa under en prövotid. Mot bakgrund av regeringens tillåtlighetsbeslut ska därför MKB:n och tilläggs-MKB:n godkännas i den del av verksamheten som nu prövas. Det som anförts av Britta Kahanpää och Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen ändrar inte denna bedömning.

Tillstånd

Oskarshamns kommun och de myndigheter som yttrat sig över yrkandet om deldom avseende Clab har antingen tillstyrkt eller inte haft någon invändning mot att tillstånd lämnas enligt SKB:s yrkande.

Av 2 kap. 9 § tredje stycket miljöbalken följer att mark- och miljödomstolen är bunden av regeringens beslut om tillåtlighet enligt 17 kap. miljöbalken avseende den ansökta verksamheten vid Clab. Domstolen redovisar nedan sin bedömning i frågor om villkor för ett tillstånd.

På grund av det anförda ska SKB:s yrkande om tillstånd enligt miljöbalken avseende verksamheten vid Clab bifallas enligt vad som framgår av domslutet.

Villkor

Mark- och miljödomstolen behandlar i detta avsnitt frågor om villkor för tillståndet. I nästa avsnitt behandlas ett par villkorsfrågor som aktualiserar utredning under en prövotid.

Allmänt villkor

SKB har föreslagit ett allmänt villkor om att verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad SKB uppgett eller åtagit sig. Villkoret stämmer överens med det tidigare lämnade förslaget som skulle gälla gemensamt för Clab, Clink och Kärnbränsleförvaret, med undantag från ett förtydligande tillägg om att villkoret ska avse den del av verksamheten som nu är föremål för prövning. SKB har vidare förtydligat att åtagandena (som nämns i avsnitt 10.1 och 10.2 i mark- och miljödomstolens yttrande till regeringen) om miljösamordnare, materialkrav på entreprenörer, kemikalier, avfallshantering, energianvändning, radiologisk utsläppskontroll, spillvatten, dagvatten (med undantag för dagvattendammen) och släckvatten, gäller även för ett tillstånd enbart till verksamheten vid Clab. Med anledning av synpunkter från SSM rörande förstärkning av systemet för bortförsel av resteffekt och reservspädmätning anser sig SKB inte ha gjort några åtaganden om sådana åtgärder som gäller i den prövning av enbart Clab som det nu är fråga om och har inte heller redovisat något underlag för en villkorsprövning av sådana åtgärder. För det fall att domstolen anser att frågan om sådana åtgärder behöver villkorsregleras har SKB föreslagit ett prövotidsförfarande. Med anledning av Naturvårdsverkets synpunkter har bolaget medgett ett särskilt villkor om sanitärt spillvatten samt prövotidsförfaranden i fråga om dagvattenhantering och ekonomisk säkerhet, om domstolen bedömer att de frågorna behöver villkorsregleras.

Naturvårdsverket har anfört att villkorsreglering genom enskilda villkor, exempelvis när det gäller påverkan på luft och vatten, bör ske i högre grad än vad SKB föreslår. Att som bolaget föreslår reglera stora delar av verksamheten genom det allmänna villkoret uppfyller inte kravet på ändamålsenlighet, tillsynsbarhet och rättssäkerhet. Som exempel på frågor som bör regleras särskilt har Naturvårdsverket tagit upp omhändertagande av dagvatten och sanitärt spillvatten, ekonomisk säkerhet samt temperatur i utgående kylvatten.

SSM har lämnat bl.a. följande synpunkter. SKB har nu aviserat förändringar när det gäller reservkylsystem och reservspädmätning, jämfört med de uppgifter i den

tidigare ansökan som legat till grund för SSM:s ställningstagande i regeringens tillåtlighetsprövning. Det finns en otydlighet när det gäller vattencisternen för reservspädmatning som har betydelse för tolkning och tillämpning av miljötillståndets allmänna villkor. SSM förordar att det i tillståndet tydliggörs att det allmänna villkoret innebär att de i ansökningshandlingarna redovisade åtgärderna – reservsystemet för kylning och förstärkningen av reservspädmatningen av förvaringsbassängerna – ska uppföras. Bolagets förslag om att sätta frågan på provotid kan dock vara ett bra sätt att lösa situationen.

Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning har anfört att föreningarna delar SSM:s uppfattning i fråga om det allmänna villkoret och vikten av reservkylsystem och reservspädmatning.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att fråga har uppkommit om vilka åtaganden under målets tidigare handläggning som ska anses omfattas av det allmänna villkoret och vilka slutliga villkor som nu kan föreskrivas för tillståndet till utökad lagring i Clab. Domstolen delar bolagets uppfattning att beskrivningar i tidigare ansökningshandlingar av åtgärder för förstärkning av resteffektbortförslin och reservspädmaningen inte kan ses som ett åtagande i den nu aktuella prövningen att vidta just de åtgärder som beskrivs där. Med hänsyn till vad SSM anfört och vad som framgår av bolagets redovisning finns det dock behov av någon form av sådana säkerhetshöjande åtgärder för den utökade verksamheten vid den befintliga anläggningen. Bolaget har också förklarat sig berett att inom ett provotidsförfarande utreda frågan, se nedan.

Även ifråga om åtgärder avseende omhändertagande av dagvatten och sanitärt avloppsvatten anser mark- och miljödomstolen, med hänsyn till vad Naturvårdsverket anfört, att det inte räcker med att konstatera att åtgärderna omfattas av det allmänna villkoret. Åtgärder bör således regleras särskilt i provotidsförfaranden eller i villkor enligt vad som anges nedan. De övriga åtagandena som är relevanta för verksamheten vid Clab, angivna i avsnitt 10.1 och 10.2 i domstolens yttrande till regeringen, är åtagandena om miljösamordnare, materialkrav på entreprenörer,

kemikalier, avfallshantering, energianvändning, radiologisk utsläppskontroll och släckvatten, vilka således omfattas av det allmänna villkoret.

Mark- och miljödomstolen bedömer sammantaget att bolagets förslag till allmänt villkor kan godtas, med förtydligandet att det ska avse den del av målet som prövats genom tillståndet, dvs. utökad verksamhet vid den befintliga anläggningen Clab.

Ekonomisk säkerhet

Naturvårdsverket har ansett att mark- och miljödomstolen ska besluta om säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken, om lagen (2006:647) om finansiella åtgärder för hantering av restprodukter från kärnteknisk verksamhet, finansieringslagen, inte täcker återställningskostnaderna för hela verksamhetsområdet. Enligt Naturvårdsverket är det oklart om den ekonomiska säkerheten för återställningsåtgärder som är motiverade av miljöskäl och inte av säkerhetsskäl kommer att betalas ut av den ställda säkerheten enligt finansieringslagen. Enligt Naturvårdsverkets uppfattning utgör exempelvis en kommande dagvattendamm sannolikt inte en del av en kärnteknisk anläggning enligt 4 § 2 finansieringslagen.

SKB har ansett att någon ekonomisk säkerhet enligt miljöbalken inte behöver ställas och anfört bl.a. följande vid huvudförhandlingen. Den verksamhet som bedrivs vid Clab medför ingen särskild risk för miljöskada. Reaktorinnehavarna är skyldiga att betala avgift och ställa säkerhet för framtida kostnader för avvecklingen av Clab enligt finansieringslagen. De medel som säkerställs enligt finansieringslagen täcker alla rimliga och förutsebara återställningsåtgärder inom Clabs verksamhetsområde. Förutsättningen är att åtgärderna redogjorts för i ingiven kostnadsberäkning. I den senaste kostnadsberäkningen från 2019 ingår kostnader om cirka 96 miljoner kronor för rivning av konventionella byggnader och anläggningar samt återställning av verksamhetsområdet. Eftersom beräkningen inkluderar åtgärder för rivning av konventionella anläggningar och återställande av mark, kommer återställningsåtgärder att finansieras genom Kärnavfallsfonden. Återställande sker för fortsatt industriell verksamhet, dvs. enligt gällande detaljplan. En framtida anläggning för

t.ex. dagvattenhantering kan redovisas i kommande kostnadsberäkningar enligt finansieringslagen och därmed omfattas av denna finansiering.

Mark- och miljödomstolen bedömer att SKB har lämnat kompletterande uppgifter om finansiering av återställningsåtgärder enligt finansieringslagen som tydliggör att även exempelvis en framtida ny dagvattenanläggning skulle ingå i finansierings-systemet enligt den lagen. Det har inte framkommit något i målet som ger anledning ifrågasätta att SKB kommer att lämna redovisning som gör att återställning avseende den nu aktuella anläggningen med tillhörande mark kan finansieras genom Kärnavfallsfonden. Domstolen bedömer att det nu, vid den prövning som ska göras avseende Clab och eventuella tillkommande anläggningar efter en prövotid, inte finns skäl att ställa krav på ekonomisk säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken eller ytterligare utredning om detta under en prövotid. Naturvårdsverkets talan i denna del ska därför inte bifallas.

Temperatur i utgående kylvatten, tillvaratagande av spillvärme

Naturvårdsverket har pekat på att Hamnefjärden enligt utredningarna påverkats av utsläppet av uppvärmt kylvatten och anfört att möjligheten att sänka temperaturen i det utgående vattnet behöver utredas.

Länsstyrelsen har i detta sammanhang lyft fram betydelsen av energihushållning, dvs. att tillvarata spillvärme, men godtagit att frågan regleras vid den kommande prövningen av Clink. Oskarshamns kommun har redovisat liknande synpunkter.

SKB har med anledning av synpunkter från Naturvårdsverket redovisat utredning som bl.a. visar temperaturhöjning i Hamnefjärdens kontrollpunkter före och efter stängning av kärnkraftverken O1 och O2 samt beräkningar av temperaturpåverkan från Clab vid lagring av 8 000 ton respektive 11 000 ton. Enligt SKB visar utredningen att det föreligger en ringa risk för negativa konsekvenser i Hamnefjärden vad gäller såväl kallvattenfiskar som syrebrist. Bolaget kommer att fortsätta verifiera den beräknade temperaturpåverkan inom egenkontrollen. I fråga om

energihushållning kopplat till utsläppet av kylvatten har bolaget redovisat sitt pågående arbete inom ramen för bestämmelserna om energikartläggning och framhållit att frågan om ytterligare sådana åtgärder bör hanteras i samband med prövningen av verksamheten i den framtida Clink, i enlighet med bolagets tidigare förslag i prövningen av Clab, Clink och Kärnbränsleförvaret. Bolaget har också förklarat att det inte är möjligt eller lämpligt att vidta åtgärder som förändrar temperaturen i bassängerna; den måste hållas stabil för att bassängernas konstruktion inte ska påverkas negativt.

Mark- och miljödomstolen anser att bolagets utredning visar att risken för negativa miljöeffekter i Hamnefjärden på grund av temperaturhöjning orsakad av kylvattenutsläppet från Clab är ringa. Det är därför inte motiverat att kräva ytterligare utredning i det avseendet. När det gäller energihushållningsaspekten vid denna prövning bör det vidare ifrågasättas, som både SKB och SSM har framhållit, om det är lämpligt att vidta åtgärder som kan inverka negativt på upprätthållandet av stabil temperatur i bassängerna. Domstolen bedömer mot denna bakgrund, och med beaktande av bolagets arbete för att efterleva bestämmelser om energikartläggning och att det förutses att frågan kommer att tas upp vid kommande prövning av Clink, att det inte heller i detta avseende är påkallat att kräva ytterligare utredning.

Sanitärt spillvatten

SKB har medgett att omhändertagandet av sanitärt spillvatten ska regleras i ett särskilt villkor enligt vad Naturvårdsverket föreslagit.

Mark- och miljödomstolen bedömer att det är lämpligt att det fastställs ett villkor i enlighet med vad Naturvårdsverket och bolaget är överens om.

Buller, hantering av kemiska produkter och avfall samt kontrollprogram

SKB har föreslagit villkor om buller, hantering av kemiska produkter och avfall samt kontrollprogram, som i huvudsak överensstämmer med de villkorsförslag som

bolaget lämnat tidigare avseende Clab, Clink och Kärnbränsleförvaret. När det gäller villkoret om kontrollprogram har bolaget godtagit att det läggs till en mening om underrättelse om ianspråktagande av tillståndet. Ingen av de remissmyndigheter eller övriga som yttrat sig i målet har haft några synpunkter på bolagets förslag i dessa delar.

Mark- och miljödomstolen bedömer att villkor i nämnda avseenden bör föreskrivas i enlighet med bolagets förslag. Angående villkoret om kontrollprogram noteras att bolaget, utöver radiologisk utsläppskontroll, åtagit sig att kontrollera verksamhetens temperaturpåverkan på Hamnefjärden. Domstolen förutsätter att kontroll i dessa avseenden arbetas in i kontrollprogrammet.

Återställningsplan

SKB har föreslagit att det tidigare villkorsförslaget 12 om återställningsplan bör föreskrivas även för verksamheten enbart vid Clab.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att ingen av de myndigheter eller övriga som yttrat sig i målet har motsatt sig bolagets förslag. Det bedöms lämpligt att tillståndet till utökad verksamhet vid Clab förenas med ett villkor om återställningsplan enligt bolagets förslag.

Övriga överväganden i villkorsfrågor

Det framgår av bolagets redovisning att *länshållningsvatten från befintliga undermarksdelar* samlas upp och leds till dagvattensystemet. Mark- och miljödomstolen anser inte att det finns skäl att reglera detta särskilt utöver det prövotidsförfarande som enligt nedan ska gälla för omhändertagande av dagvatten.

När det gäller s.k. *använt processvatten*, dvs. vatten från kontrollerat område inom anläggningen, har bolaget närmare redovisat var detta uppkommer, hur det hanteras, renas, kontrolleras och återanvänds eller släpps ut. Bolaget anser att det, eftersom

frågan om villkor för utsläpp till vatten av radioaktiva ämnen prövas och regleras inom ramen för prövningen enligt det kärntekniska regelverket, saknas skäl att villkorsreglera utsläppet även enligt miljöbalken. Mark- och miljödomstolen gör samma bedömning i denna del.

Ifråga om *utsläpp av radioaktiva ämnen till luft* har bolaget redovisat uppgifter om rening och kontroll. I likhet med vad mark- och miljödomstolen kommit fram till när det gäller utsläpp av processvatten ovan förutsätts det att den prövning som sker enligt det kärntekniska regelverket är tillräcklig. Det saknas därför skäl att i denna dom villkorsreglera utsläppet även enligt miljöbalken.

Prövotider

Ytterligare säkerhetshöjande åtgärder

SSM har ansett att de i ansökningshandlingarna redovisade förstärkningsåtgärderna avseende reservkylsystemet och reservspädmattningen av förvaringsbassängerna ska genomföras. SSM har förordat att det i tillståndet tydliggörs att det allmänna villkoret omfattar dessa åtgärder. SSM har dock efter bolagets redovisning inför och vid huvudförhandlingen accepterat bolagets andrahandsförslag att sätta frågan på provotid.

SKB har i bemötande av SSM:s synpunkter anfört bl.a. följande. Det befintliga kylsystemet i Clab har moderniserats så att det är dimensionerat för att kunna hantera resteffekt från en lagring av 11 000 ton använt kärnbränsle. SKB har inte gjort några åtaganden om ytterligare åtgärder i den prövning som det nu är fråga om och har inte heller redovisat något underlag för en villkorsprövning av sådana åtgärder. SKB har vidare vid huvudförhandlingen redovisat bl.a. de acceptanskriterier som gäller enligt kärntekniklagstiftningen och att dessa klaras även vid störd drift, utredningar och åtgärder som genomförts sedan 2015 samt identifierade möjliga åtgärder för att förstärka resteffektbortförelsen. För det fall mark- och miljödomstolen anser att frågan om ytterligare förstärkning av systemet för bortförel av

resteffekt och reservspädmatning behöver regleras genom villkor i tillståndet, har bolaget föreslagit ett provotidsförfarande.

Mark- och miljödomstolen anser, utifrån utredningen i målet, att mycket talar för att det behöver vidtas ytterligare åtgärder för att förstärka resteffektkylningen och reservspädmatningen. Bolaget har dock klargjort att det inte finns underlag för att nu besluta om sådana eventuella åtgärder men att bolaget anser att frågan kan sättas på provotid. SSM, länsstyrelsen, kommunen, Naturskyddsföreningen m.fl. har ställt sig positiva till att frågan utreds under en provotid.

Mot denna bakgrund bedömer mark- och miljödomstolen att frågan om villkor avseende åtgärder för att förstärka resteffektkylningen och reservspädmatningen ska skjutas upp under en provotid. Bolagets slutliga förslag till utredningsföreskrift är i huvudsak godtagbart, men det bör förtydligas att utredningen ska omfatta både förstärkning av resteffektkylningen och reservspädmatningen samt även andra säkerhetshöjande åtgärder. En sådan föreskrift innebär, som SKB medgett vid huvudförhandlingen, en möjlighet att brett utreda åtgärder för en förbättrad strålsäkerhet vid anläggningen.

SKB har vid huvudförhandlingen framhållit att provotidsutredningen kommer att bedrivas så att de lösningar som föreslås kan stå sig även vid kommande provning av den samlade verksamheten vid Clab och Clink. Detta framstår som lämpligt. Mark- och miljödomstolen noterar också att eventuella villkor för ett tillstånd enligt miljöbalken i frågor som rör strålsäkerhetsåtgärder får övervägas senare med beaktande av gällande praxis (jfr MÖD 2006:70).

Dagvattenhantering

Naturvårdsverket har anfört bl.a. följande. Det är inte acceptabelt att dagvattnet från Clab under ett flertal år framöver ska ledas ut till recipient utan ett specifikt villkor om omhändertagande. Det finns inte underlag för att bedöma föroreningsinnehållet i dagvattnet och vilken typ av rening som behövs.

SKB har i första hand ansett att den befintliga dagvattenhanteringen ska godtas och att frågan om dagvattenhantering inte behöver regleras i särskilt villkor. I andra hand har SKB föreslagit att tillsynsmyndigheten bemyndigas att vid behov föreskriva villkor. I tredje hand har SKB föreslagit ett prøvotidsförfarande med fortsatt utredning av flöde och föroreningsinnehåll, förutsättningarna att rena detta dagvattenflöde samt utformning och dimensionering av sådan rening.

Oskarshamns kommun har, under förutsättning att det inte sker några ändringar i dagvattenhanteringen, accepterat att det inte meddelas några villkor. Varken kommunen eller någon annan som yttrat sig i målet har dock, såvitt mark- och miljödomstolen uppfattat det, något att invända mot bolagets förslag till prøvotidsförfarande.

Mark- och miljödomstolen delar, utifrån vad som framkommit om dagvattenhanteringen, Naturvårdsverkets uppfattning att omhändertagandet av dagvatten från den tillståndsgivna utökade verksamheten vid Clab behöver villkorsregleras. Det finns dock inte ett tillräckligt underlag för att nu fastställa vilka villkor som ska gälla. Det bedöms därför lämpligt att nu besluta om ett prøvotidsförfarande enligt bolagets förslag.

Verkställighet

Huvudregeln är att ett tillstånd får tas i anspråk när det har fått laga kraft. Undantagsvis får domstolen dock besluta att ett tillstånd får tas i anspråk före nämnda tidpunkt. Verkställighetsförordnande får endast ges när det finns skäl till det (NJA 2012 s. 623).

SKB har som skäl för yrkandet om verkställighetsförordnande anfört bl.a. följande. Regeringen har funnit det tillåtligt att SKB ökar lagringen av använt kärnbränsle i Clab från 8 000 till 11 000 ton. Tillåtlighetsbeslutet är bindande vid domstolens efterföljande tillståndsprövning, som i praktiken tar sikte på skyddsåtgärder och villkor. Prövningen omfattar inte frågor om områdes- eller artskydd. Av regeringens

tillåtlighetsbeslut framgår att utbrytningen av frågan om utökad lagring i Clab för separat prövning syftar till att undvika risk för bortfall i produktionen av kärnkrafts-el. Sådant bortfall inträffar när lagret av använt kärnbränsle i Clab når volymen 8 000 ton, vilket med nuvarande produktionsplanering inträffar i slutet av 2023. Dessförinnan måste SKB ha påbörjat arbetet med att åstadkomma en mer yteffektiv lagring. SKB anser sig därför behöva ett verkställbart miljöbalkstillstånd till verksamheten vid Clab senast under hösten 2022. Den utökade lagringen åstadkoms genom åtgärder för att åstadkomma ett effektivare utnyttjande av lagringsbassängerna, men innebär inte att befintlig anläggning byggs om. Det finns ingen risk för att SKB, genom att utnyttja ett verkställighetsförordnande, vidtar någon för miljön skadlig eller irreparabel fysisk åtgärd.

Myndigheter, Oskarshamns kommun samt Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och MKG har tillstyrkt eller inte invänt mot ett verkställighetsförordnande. Britta Kahanpää, Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen och Milkas har motsatt sig SKB:s yrkande.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att regeringen har beslutat om tillåtlighet avseende utökad lagring i Clab och att kvarstående villkorsfrågor i denna del kan hanteras genom utredning under en prövotid. Med beaktande av myndigheternas inställning i frågan bedömer domstolen att SKB:s intresse av att kunna ta tillståndet i anspråk även om domen inte fått laga kraft överväger risken för skada på miljön. Det finns därför skäl att besluta om ett verkställighetsförordnande.

Övriga frågor

Mark- och miljödomstolen konstaterar att det inte är aktuellt att för tillståndet bestämma en igångsättnings tid.

Mot bakgrund av de ställningstaganden som redovisats ovan bedömer mark- och miljödomstolen att övriga yrkanden som framställts av motparter vid den aktuella prövningen ska avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 3 (MMD-01)

Överklagande senast den 13 juli 2022.

Anders Lillienau

Jan-Olof Arvidsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Anders Lillienau, tekniska rådet Jan-Olof Arvidsson samt de särskilda ledamöterna Mikael Lif och Agneta Melin.

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 3INKOM: 2022-03-31
MÅLNR: M 1333-11
AKTBIL: 892

Nacka tingsrätt

Mark- och miljödomstolen

Mål M 1333-11, Svensk Kärnbränslehantering AB, angående ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall, - deldom avseende Clab , bemötande

Med anledning av Mark- och miljödomstolens föreläggande, aktbilaga 881, anför Svensk Kärnbränslehantering AB ("SKB") följande.

1. Strålsäkerhetsmyndighetens yttrande

Strålsäkerhetsmyndigheten ("SSM") framför i aktbil 877 att det finns en otydlighet i att SKB:s yrkanden i denna del av målet inte innefattar vattenverksamhet och hemställer att domstolen i det blivande tillståndet tydliggör att det allmänna villkoret innebär att de i ansökningshandlingarna redovisade åtgärderna beträffande reservsystem för kylning samt förstärkning av reservspädmatning av förvaringsbassängerna ska uppföras. SSM gör, med hänvisning till SKB:s uppgifter i tilläggs-MKB:n (Bilaga K:20) och den reviderade tekniska beskrivningen (Bilaga K:24), gällande att SKB:s åtaganden om reservsystem för kylning och reservspädmatning av förvaringsbassänger legat till grund för regeringens delbeslut om tillåtlighet för utökad lagring vid Clab och att tillkommande bortledning av grundvatten till följd av uppförandet av reservsystemet för kylning ingår i det som ska prövas när ärendet nu gått tillbaka till domstolen.

SSM anser att lagring av mer än 8 000 ton kan påbörjas parallellt med uppförandet av de nya systemen men göras så snart som praktisk möjligt.

2. Prövningsrättsliga utgångspunkter

SSM:s yttrande väcker på nytt frågan om prövningens avgränsning och SKB hänvisar inledningsvis till vad SKB anfört och klargjort i yttrandet den 23 december 2021 (aktbil 863), med följande tillägg.

I ett sent skede av regeringens handläggning av SKB:s ansökan – sedan reaktorinnehavarna påtalat risk för bortfall i produktionen av kärnkraftsel om lagret av använt kärnbränsle i Clab blir fullt – väckte regeringen frågan om att bryta ut den del av prövningen som avser utökad lagring i Clab för särskilt delavgörande. SKB motsatte sig en sådan uppdelning och anförde bland annat följande i yttranden den 30 juli och 13 augusti 2021. Yttrandena bifogas, Bilaga 1 och Bilaga 2.

SKB har konsekvent anført att tilläggsyrkandet om utökad lagring i Clab ska ses som en integrerad del av tillståndsprövningen enligt miljöbalken av anläggningarna i det sammanhängande systemet med lagring, inkapsling och slutförvaring av använt kärnbränsle. Yrkandet om utökad lagring i Clab har alltså aldrig varit avsett att fungera som en fristående ansökan som resulterar i ett grundtillstånd enligt miljöbalken som ska "stå på egna ben". Inte heller vid mark- och miljödomstolens huvudförhandling diskuterades frågan om hur ett tillstånd enbart till utökad lagring i Clab skulle utformas och avgränsas i förhållande till SKB:s ansökan i övrigt. Domstolen har inte heller berört frågan i sitt yttrande till regeringen.

SKB:s projektering av åtgärder vid Clab har utgått från att åtgärder kan vidtas integrerat med bygg- och anläggningsåtgärder för Clink. Det har inte varit aktuellt för SKB att utreda vilka åtgärder som kommer att vidtas för en långsiktigt utökad lagring med bortseende från åtgärder för inkapsling.

SKB klargjorde alltså att ansökningshandlingarna inte innehåller underlag för beslut om villkor m.m. vid en tillståndsprövning som avgränsas på det sätt som regeringen övervägde. SKB klargjorde samtidigt att SKB inte hade gjort några åtaganden om ytterligare åtgärder (förutom åtgärder för mer yteffektiv lagring, se nedan) kopplat till en tillståndsprövning enbart av utökad lagring i Clab.

Genom regeringens beslut att gå vidare och dela upp prövningen med ett särskilt delavgörande för ökad lagring i Clab, har regeringen ansett att vad SKB anført om prövningsunderlaget inte utgjort hinder för uppdelningen. Detta innebär att den efterföljande tillståndsprövningen hos domstolen kommer att baseras på ett ansökningsunderlag som i alla delar inte är anpassat för den prövning som ska göras.

Det som nu är föremål för domstolens prövning är ett tillstånd till utökad lagring i befintligt Clab. Tillståndet ska stå på "egna ben" vilket innebär att det vid prövningen ska bortses från att anläggningen i ett senare skede kan komma att kompletteras med åtgärder för inkapsling av använt kärnbränsle. De villkor som ska föreskrivas för tillståndet måste harmoniera med dessa prövningsförutsättningar. Det gäller även beträffande det allmänna villkoret och de uppgifter och åtaganden som kan intolkas i det.

Det som nu redovisats utgör rättslig utgångspunkt för den tillstånds- och villkorsprövning som domstolen nu ska göra. Det utgör också den rättsliga utgångspunkten för den fortsatta stegvisa prövning som SSM ska göra med anledning av regeringens deltillstånd till utökad lagring i Clab enligt kärntekniklagen.

3. Ansökningsunderlaget vad gäller den av SSM väckta frågan

Enligt vad som anförts ovan är den rättsliga utgångspunkten för domstolens prövning att det nu ska meddelas ett tillstånd till utökad lagring vid Clab och att det vid prövningen ska bortses från att Clab senare kan komma att kompletteras med anläggningar för inkapsling. Prövningen kommer att baseras på ett underlag som inte i alla delar är anpassat för en sådan prövning.

SKB:s tilläggsansökan om utökad lagring framställdes i mars 2015 som en integrerad del av den samlade prövningen av anläggningar i det sammanhängande systemet för lagring, inkapsling och slutförvaring av använt kärnbränsle. Yrkandet om utökad lagring avsåg såväl befintliga

Clab som blivande Clink. I tilläggsansökan uppgav SKB att det planerades ytterligare åtgärder i Clink för att uppfylla de högre strålsäkerhetskrav som aviserats för nya kärntekniska anläggningar. SKB uppgav samtidigt att Clab uppfyller de krav som gäller för befintliga kärntekniska anläggningar även vid en utökad lagring till 11 000 ton använt kärnbränsle¹. SKB vill framhålla att tilläggs-MKB:n i Bilaga K:20 och den reviderade tekniska beskrivningen i Bilaga K:24 utgör underlagshandlingar för SKB:s yrkande om utökad lagring. Clab och Clink beskrivs i tilläggsansökan och underlagshandlingarna som två olika anläggningar med olika kravbilder.

De hänvisningar som SSM gör till dessa handlingar – sid 22-23 och figur 5-3 i Bilaga K:20 samt sid 25 och 26 i Bilaga K:24 – avser avsnitt i handlingarna som handlar om Clink. De åtgärder som åskådliggörs i figur 5-3 i Bilaga K:20 utgör exempelvis påbyggnader på tillkommande anläggningar för inkapsling.

I ansökningshandlingarna har SKB redovisat att det ökade lagringen kan åstadkommas genom åtgärder för yteffektivare lagring av använt kärnbränslet och hårdkomponenter. SKB har också redovisat att det befintliga kylsystemet i Clab har moderniserats så att det är dimensionerat för att kunna hantera resteffekt från en lagring av 11 000 ton använt kärnbränsle.² I övrigt har SKB inte redovisat några åtgärder som inte kopplar till en tillkommande inkapsling och Clink. Det förklaras av att sådana åtgärder har utretts och projekterats som ett led i att uppfylla de högre strålsäkerhetskrav som bedömts gälla för Clink som ny kärnteknisk anläggning. SKB har inte utfört något projekteringsarbete för ytterligare sådana åtgärder enbart i befintligt Clab, dvs. med förutsättningen att det inte kommer att tillkomma anläggningar för inkapsling.

Slutsatsen av vad SKB anfört ovan är att SKB, utöver vad som anförts ovan om yteffektivare lagring, inte har gjort några åtaganden om ytterligare åtgärder i den prövning som det nu är fråga om. SKB har inte heller redovisat något underlag för en villkorsprövning av sådana åtgärder. SSM:s förslag till förtydligande av det allmänna villkoret har inte beaktat detta.

4. Ytterligare åtgärder i den prövning som nu ska göras

SSM för genom aktbil 877 fram ett krav på att villkor om ytterligare säkerhetsrelaterade åtgärder ska föreskrivas i tillståndet till utökad lagring i Clab. Som SKB redovisat ovan finns det i nuläget inget underlag för att föreskriva sådant villkor.

SKB bedriver ett kontinuerligt arbete för att hålla strålsäkerheten på hög nivå i sina kärntekniska anläggningar. Genom säkerhetsredovisningar (SAR), vilka godkänns av SSM, säkerställs att gällande säkerhetskrav är uppfyllda. SKB värderar kontinuerligt behov av att genomföra åtgärder som relaterar till säkerheten i anläggningarna. Arbetet konkretiseras genom handlingsplaner och åtgärder genomförs normalt löpande inom ramen för den berörda anläggningens befintliga tillstånd. Ett exempel på en sådan löpande åtgärd är den modernisering av kylsystemet som nämnts ovan. Moderniseringen har arbetats in i gällande SAR som godkänts av SSM. SKB har dock inte analyserat behov, omfattning och inriktning på ytterligare åtgärder i Clab utifrån den högre kravnivå som gäller för nya kärntekniska anläggningar. Som anförts ovan uppgav SKB i tilläggsansökan från mars 2015 att Clab uppfyllde gällande krav även vid ökad inlagring av använt kärnbränsle.

¹ Sid 10 i SKB:s komplettering III rubricerad "Förändringar i Clink och tilläggsyrkande för utökad lagring", daterad den 30 mars 2015 (aktbil 312-313)

² Sid 13 i SKB:s komplettering III (aktbil 312) och sid 7 i SKB:s yttrande den 15 december 2021 (aktbil 858).

Om SKB nu skulle utföra projekteringsarbete för ytterligare åtgärder i Clab utifrån förutsättningen att det inte tillkommer anläggningar för inkapsling, torde det vara ytterst osannolikt att SKB skulle förorda åtgärder med den utformning som åskådliggjorts i figur 5-3 i Bilaga K:20 (där åtgärderna utgör påbyggnader på tillkommande inkapslingsdelar). Vid bortseende från tillkommande anläggningar för inkapsling torde den naturliga utgångspunkten för projekteringen snarare vara att söka lösningar med anläggningsdelar som inte kräver omfattande undermarksarbeten (borrning och sprängning) i omedelbar anslutning till de befintliga förvaringsbassängerna.

SKB bedömer att ett omsorgsfullt utrednings- och projekteringsarbete för ytterligare sådana åtgärder, utifrån de förutsättningar som gäller för prövningen, skulle ta åtminstone två år att genomföra. Först därefter kommer det att finnas ett tillförlitligt underlag för att domstolen ska kunna föreskriva villkor om sådana åtgärder.

Skulle domstolen finna det påkallat att föreskriva villkor om ytterligare säkerhetsrelaterade åtgärder för det blivande tillståndet till utökad lagring i Clab, måste alltså frågan skjutas upp under en provotid.

5. Omständigheter att beakta vid villkorsprövningen

Som SKB utvecklat ovan är den rättsliga utgångspunkten för prövningen att det blivande tillståndet till utökad lagring i Clab ska stå ”på egna ben” i den mening att prövningen ska ske med bortseende från senare tillkommande anläggningsdelar för inkapsling och Clink. Det blivande tillståndet kommer att avse den nuvarande och framtida verksamheten i Clab med en högsta lagring av 11 000 ton använt kärnbränsle. Tillståndet kommer att ersätta tidigare meddelade miljötillstånd till verksamheten i Clab. Detta talar för att det kan finnas skäl att föreskriva en omfattande villkorskatalog för tillståndet.

Enligt SKB:s uppfattning bör behovet av omfattande villkor bedömas även utifrån hur lång tid som tillståndet i praktiken kommer att gälla för verksamheten. Om ett tillstånd kan förutses gälla endast under en begränsad tidsperiod tillkommer nämligen processekonomiska aspekter som kan medföra att behovet minskar. Det gäller särskilt beträffande villkor som kan föreskrivas först senare efter en provotid. Behovet av omfattande villkor bör ytterst avgöras efter vad som är ändamålsenligt och rimligt i det enskilda fallet.

Vid prövning av behovet av omfattande villkor för tillståndet till utökad lagring i Clab anser SKB att följande omständigheter särskilt bör beaktas.

- Regeringen har i beslut den 27 januari 2022 (aktbil 869) lämnat tillåtlighet för Clink. Enligt domstolens beslut den 23 februari 2022 (aktbil 871) kommer SKB att ge in underlag för den fortsatta tillståndsprövningen av Clink under första halvåret 2023, alltså om ungefär ett år. Det blivande tillståndet till Clink kommer att avse a) den fortsatta och utökade lagringen i befintliga förvaringsbassänger, b) åtgärder för inkapsling, samt c) den fortsatta integrerade verksamheten i Clink. Som SKB angett i inlagan den 15 februari 2021 (aktbil 870) kommer det blivande tillståndet till Clink att ersätta det tillstånd till Clab som det nu är fråga om. Detta innebär att det nu aktuella tillståndet till Clab i praktiken kommer att gälla för verksamheten endast under några år och i vart fall under en i sammanhanget begränsad tid.
- Inlagringstakten är 200-300 ton/år (räknat som uran) vilket innebär att verksamheten kommer att regleras genom det blivande tillståndet till Clink långt innan lagringen när-

mar sig 11 000 ton.

- De utredningar som skulle behöva utföras inom ramen för en prövotid enligt ovan kommer att vara inriktade på ytterligare åtgärder i Clab, alltså åtgärder som ska vidtas utan beaktande av att Clab i framtiden kommer att kompletteras med anläggningsdelar för inkapsling. Som utvecklats ovan utgör det helt nya projekteringsförutsättningar och arbetet kommer att ta omfattande resurser i anspråk. Prövotidsredovisning bedöms kunna ges in till domstolen tidigast två år efter meddelat tillstånd.

Mot bakgrund av ovannämnda omständigheter ifrågasätter SKB att det är processekonomiskt försvarbart att ålägga SKB att utföra ett omfattande utrednings- och projekteringsarbete för ett tillstånd och för driftsförhållanden som kommer att gälla endast under en begränsad tid. SKB anser att det är mer ändamålsenligt och rimligt att villkorsprövningen av ytterligare åtgärder i befintlig förvaringsdel sker inom ramen för den kommande tillståndsprövningen avseende Clink. Det kommande tillståndet till Clink kan förväntas gälla under lång tid framöver.

SKB föreslår därför att domstolen avstår från att reglera frågan i tillståndet till utökad lagring i Clab.

6. Betydelsen av yrkad grundvattenbortledning m.m.

SKB har i inlagan den 15 december 2021 (aktbil 858) angett att den utökade lagringen i Clab kan åstadkommas utan tillkommande anläggningar som måste länshållas genom grundvattenbortledning. SSM anser att det är en otydlighet att SKB:s yrkanden i denna delen av målet inte innefattar vattenverksamhet.

Ansökningsunderlaget för utökad lagring i Clab innehåller, förutom åtgärder för en mer yteffektiv lagring, inte några uppgifter eller åtaganden om ytterligare åtgärder, inte heller några uppgifter om tillkommande vattenverksamhet i form av grundvattenbortledning. Uppgifterna i dessa avseenden relaterar till Clink. SKB ser likväl ett behov av följande klargörande redan nu, även om det har bäring på den senare tillståndsprövningen av Clink.

Det arbete som SKB bedriver för att hålla strålsäkerheten i anläggningarna på hög nivå utgår från analyser av olika händelser och hur man genom olika åtgärder kan förebygga att händelserna inträffar eller lindra konsekvenserna ifall de ändå skulle inträffa. Åtgärdsanalysen innehåller en sammanvägning av en mängd olika aspekter, såsom exempelvis vilken typ av risk som ska åtgärdas, strålsäkerhet, miljöpåverkan, arbetsmiljö, resurshushållning m.m.

I ansökningshandlingarna har SKB valt att redovisa tillkommande anläggningar som referensutformning med konceptuell beskrivning av en möjlig utformning av hur ett önskat ändamål kan tillgodoseas. SKB har framhållit att det fortsatta förberedelse- och projekteringsarbetet kan leda fram till andra tekniska lösningar eller utformningar som på ett bättre sätt bedöms uppfylla det önskade ändamålet. SKB:s redovisning av en referensutformning utesluter alltså inte andra utformningar eller tekniska lösningar. Detta synsätt harmonierar med miljöbalkens allmänna hänsynsregler och det innebär att SKB senare under prövningens gång kan komplettera ansökningsunderlaget med andra eller alternativa utformningar eller tekniska lösningar för att tillgodose ett givet ändamål.

I sitt yttrande till regeringen (aktbil 842) godtog domstolen (sid 172) SKB:s beskrivning och anförde för egen del:

”Ett tillståndets omfattning har samband med det allmänna villkoret. Det av SKB föreslagna allmänna villkoret innebär att verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad SKB uppgett eller åtagit sig i målet. När man i framtiden ska bedöma vad ett tillstånd omfattar kommer man därför att behöva utgå från samtliga ansökningshandlingar samt vad SKB uppgett i bemötanden, vid huvudförhandlingen och hos regeringen.”

SKB uppfattar domstolens uttalande så, att det efter regeringens tillåtlighetsbeslut finns möjlighet för SKB att komplettera ansökningsunderlaget med redovisning av andra åtgärder, andra tekniska lösningar eller en andra anläggningsutformningar så länge det som redovisas tillgodoser samma ändamål som referensutformningen i ansökningshandlingarna.

När det specifikt gäller ytterligare åtgärder i Clink för att uppfylla de högre krav som aviserats för nya kärntekniska anläggningar, har SKB i ansökningsunderlaget (figur 5-3 i Bilaga K:20), utifrån en bedömd kravbild, åskådliggjort en referensutformning med vissa anläggningar i ett visst läge. Redovisningen utesluter inte att SKB senare under prövningens gång kan redovisa andra åtgärder eller anläggningar som tillgodoser kravbild. Redovisningen utesluter inte heller att SKB kan redovisa en uppdaterad, mer relevant kravbild och åtgärder som tillgodoser den uppdaterade kravbild.

Yrkandet om vattenverksamhet ger SKB en rätt, men inte skyldighet, att för Clink välja den tekniska lösning som redovisats som referensutformning i ansökningshandlingarna. SKB:s fortsatta projekteringsarbete för Clink har resulterat i att SKB numera ser en möjlighet att välja en annan teknisk lösning än den som redovisats i figur 5-3 i Bilaga K:20. Detta kommer att redovisas närmare i den kommande tillståndsprövningen av Clink.

Stockholm/Malmö den 31 mars 2022

Svensk Kärnbränslehantering AB, genom

Per Molander
(enligt fullmakt)

Martin Johansson
(enligt fullmakt)

Nacka tingsrätt

Mark- och miljödomstolen

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 3

INKOM: 2022-04-06
MÅLNR: M 1333-11
AKTBIL: 897

Mål M 1333-11, Svensk Kärnbränslehantering AB, angående ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall, - deldom avseende Clab, bemötande

1. Inledning

Mark- och miljödomstolens föreläggande den 4 april 2022 (aktbil 896) återopas.

Havs- och vattenmyndigheten HAV avstår från yttrande (aktbil 867).

Svensk Kärnbränslehantering AB ("SKB") har tagit del av yttranden från (i aktbilageordning) Länsstyrelsen i Kalmar län (aktbil 875), Strålsäkerhetsmyndigheten SSM (aktbil 877), Statens Geotekniska Institut SGI (aktbil 879), Stockholms universitet (aktbil 880), Oskarshamns kommun genom dess kommunstyrelse (aktbil 882-883), Naturvårdsverket (aktbil 884), Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning SNF/MKG (aktbil 885 och 886), Sveriges geologiska undersökning SGU (aktbil 887), Försvarsmakten (aktbil 888), Britta Kahanpää (aktbil 889) och Milkas (aktbil 890).

SKB har i yttrande den 31 mars 2022, aktbil 892, bemött vad SSM anfört i aktbil 877. SKB hänvisar till vad som anförts i det bemötandet även beträffande vad SNF/MKG anför.

SGI, SGU och Försvarsmakten förklarar sig inte ha några erinringar i denna del av målet.

SKB anför följande med anledning av vad som anförts i övriga yttranden.

2. Miljökonsekvensbeskrivningen

SKB har yrkat att även domstolen ska godkänna miljökonsekvensbeskrivningen. Det har inte framförts några erinringar mot SKB:s yrkande i denna del. SKB vidhåller yrkandet.

3. Tillståndsfrågan

SKB har yrkat tillstånd till verksamheten vid Clab med en lagring av använt kärnbränsle om högst 11 000 ton. När det gäller den närmare utformningen av yrkandet, se yrkande 1 i inlagan den 15 december 2021 (aktbil 858). SKB har hemställt att yrkandet prövas genom deldom.

Britta Kahanpää motsätter sig att tillstånd meddelas. Milkas anser att det behövs ytterligare underlag rörande torr lagring inför domstolens prövning. I övrigt tillstyrks SKB:s yrkande och hemställan, eller lämnas utan erinringar.

SKB vidhåller tillståndsyrkandet. Mot bakgrund av att regeringen funnit den nu sökta verksamheten tillåtlig och att domstolen är bunden av regeringens beslut, bör Britta Kahanpääs inställning i tillståndsfrågan inte beaktas. Inte heller behöver ansökan kompletteras med underlag rörande alternativ lagringsmetod. Under alla förhållanden vidhåller SKB att den sökta verksamheten i befintliga anläggningar uppfyller miljöbalkens allmänna hänsynsregler (exempelvis lokaliseringsprincipen och kravet på tillämpning av bästa tillgängliga teknik).

SKB vidhåller sin hemställan om deldom.

4. Verkställighetsförordnande

SKB har yrkat att domstolen meddelar verkställighetsförordnande, dvs. att den blivande deldomen får tas i anspråk utan hinder av att den inte vunnit laga kraft. Milkas motsätter sig verkställighetsförordnande med hänvisning till att ytterligare domstolsbehandling kan vara motiverad på grund av teknikutveckling rörande torr hantering. I övrigt tillstyrks SKB:s yrkande eller lämnas utan erinringar. SKB vidhåller yrkandet. Vad Milkas anför utgör enligt SKB:s uppfattning inte skäl att vägra verkställighetsförordnande.

5. Villkorsfrågor

5.1 Tillåtlighetsvillkor

Regeringen har i tillåtlighetsbeslutet föreskrivit ett villkor om att SKB ska genomföra informationsmöten med ”*Oskarshamns kommun och behöriga tillsynsmyndigheter samt de myndigheter och organisationer som kommunen föreslår*”.

Stockholms universitet yrkar att informationsmötena ska hållas i hybrid form (Zoom eller annan webbaserad plattform) som möjliggör passivt deltagande av alla intresserade medborgare.

SKB bestrid universitetets yrkande. SKB anser inte att det finns skäl för domstolen att komplettera tillåtlighetsvillkoret med en utökad deltagarkrets, inte heller finns det skäl att meddela närmare föreskrifter om mötesformerna. Enligt SKB:s uppfattning är det kommunen som råder över vilka som, utöver tillsynsmyndigheterna, ska erbjudas att delta i informationsmötena.

5.2 Tillståndsvillkor

SKB har föreslagit att domstolen ska föreskriva ett allmänt och fyra särskilda villkor för tillståndet. De särskilda villkoren avser buller (nr 2), hantering av avfall och kemikalier (nr 3), kontrollprogram (nr 4) och återställning (nr 5).

Länsstyrelsen, kommunen och Naturvårdsverket kommenterar SKB:s villkorsförslag. Övriga lämnar förslagen utan erinringar eller kommentarer.

5.2.1 Länsstyrelsen

Länsstyrelsen godtar SKB:s förslag till särskilda villkor och att den sökta verksamheten med planerade försiktighetsmått och skyddsåtgärder i övrigt kan regleras genom det allmänna villko-

ret. För tillämpningen av villkor 4 om kontrollprogram föreslår Länsstyrelsen att SKB ska underrätta tillsynsmyndigheten när det blivande tillståndet tas i anspråk.

SKB medger en föreskrift om att SKB ska underrätta berörda tillsynsmyndigheter när det blivande tillståndet tas i anspråk.

5.2.2 Kommunen

Kommunen lämnar SKB:s villkorsförslag utan erinringar med följande tillägg och förtydliganden. Kommunen noterar SKB:s uppgifter att sanitärt spillvatten leds till OKG:s reningsverk, att läns hållningsvatten leds till dagvattensystemet och att det för den utökade lagringen i Clab inte behövs några ändringar i dagvattenhanteringen. Under dessa förutsättningar godtar kommunen att det inte meddelas några villkor för utsläpp till vatten. Kommunen anser att frågan om energibesparing är angelägen men kan regleras vid den kommande tillståndsprovningen av Clink. Kommunen avser senare att återkomma med sin syn på villkor för Clink.

5.2.3 Naturvårdsverket

Naturvårdsverket anser att verksamheten i högre grad ska regleras genom särskilda villkor i stället för genom det allmänna villkoret.

5.2.3.1 *Dagvatten*

Naturvårdsverket anser att det bör föreskrivas villkor om omhändertagande av dagvatten från området. Naturvårdsverket anser att villkor om den nya dagvattendamm som redovisas i ansökningshandlingarna inte bör anstå till den kommande provningen av Clink utan föreskrivas i redan tillståndet till Clab. Naturvårdsverket saknar dock underlag för dimensionering av dammen och vilken typ av rening som bör villkoras. Förutom sedimentation för rening av suspenderat material krävs ofta ytterligare reningssteg, exempelvis biofilter och/eller oljeavskiljare av rätt kvalitet och dimension, för att uppnå en tillräcklig rening av vattnet. Naturvårdsverket anser att SKB ska föreläggas att inkomma med förslag till villkor för dagvattenrening som uppfyller kraven i 2 kap. miljöbalken och som kan tas i bruk i samband med att SKB tar tillståndet till utökad lagring i anspråk.

SKB anför följande. Som SKB framhållit i yttrandet den 31 mars 2022 (aktbil 892) innebär regeringens uppdelning med delbelsut om tillåtlighet för ökad lagring i Clab att den efterföljande tillståndsprovningen hos domstolen kommer att baseras på ett ansökningsunderlag som i alla delar inte är anpassat för den provning som ska göras. Detta gäller exempelvis frågan om dagvattenhantering och anläggande av en ny dagvattendamm. Dagvattendammen har projekterats för att anläggas i samband med anläggningsåtgärder för inkapsling. Det bärande motivet för detta är att verksamhetsområdet kommer att utökas för att ge plats åt tillkommande anläggningar. Tillkommande undermarksanläggningar ger dessutom upphov till ett ökat flöde av läns hållningsvatten, som efter oljeavskiljning har projekterats för att anslutas till dagvattensystemet. Den framtida verksamheten vid Clink medför alltså andra projekterings- och dimensioneringsförutsättningar än de som gäller för verksamheten i den befintliga anläggningen. Som Naturvårdsverket påpekat saknas det underlag för att föreskriva slutliga villkor för tillståndet, givet de provningsförutsättningar som nu gäller.

Enligt domstolens tidplan hålls huvudförhandling i aktuell del av målet den 24-25 maj 2022 där tillstånd förväntas meddelas några veckor senare. Det är inte praktiskt möjligt för SKB att under den korta tid som står till buds hinna genomföra en sådan projektering och redovisning som krävs för att dagvattenhanteringen ska vara villkorsreglerad och driftsatt när tillståndet tas i

anspråk.

Skulle domstolen anse att dagvattenhanteringen behöver regleras genom särskilt villkor för det nu aktuella tillståndet saknas det ett tillförlitligt underlag för en sådan prövning, vilket även Naturvårdsverket påpekat. Om särskilt villkor skulle anses påkallat behöver frågan alltså skjutas upp under en provotid som inte bör vara kortare än ett år.

I avsnitt 5 i yttrandet den 31 mars 2022 (aktbil 892) har SKB redovisat sin principiella uppfattning om ändamålsenligheten och rimligheten att i tillståndet till ökad lagring i Clab meddela villkor som kan föreskrivas först efter en provotid. SKB hänvisar till vad som anförts där och föreslår att domstolen i dagvattenfrågan går på den linje som kommunen och Länsstyrelsen godtar, nämligen att dagvattenhanteringen vid Clab regleras genom det allmänna villkoret. Det innebär i praktiken att den nuvarande dagvattenhanteringen löper på och att frågor om dagvattenrening, dagvattendamm m.m. prövas i tillståndet till Clink. I det fallet kan prövningen baseras på det utrednings- och projekteringsarbete som SKB redan utfört och för närvarande utför.

5.2.3.2 *Sanitärt spillvatten*

SKB har i ansökningshandlingarna uppgett att sanitärt spillvatten från Clab leds för rening till OKG:s reningsverk och att frågan bör regleras genom det allmänna villkoret.

Naturvårdsverket anser att det behövs ett särskilt villkor för omhändertagandet av sanitärt spillvatten och att omhändertagandet ska ske i ”reningsverk eller annan godkänd reningsanläggning för ändamålet”.

SKB har ingen erinran mot att det av Naturvårdsverket föreslagna villkoret.

5.2.3.3 *Ekonomisk säkerhet*

Naturvårdsverket hänvisar till uppgifter i domstolens yttrande till regeringen och anser att domstolen i tillståndet ska besluta om ekonomisk säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken om domstolen anser att finansieringslagen inte täcker återställningskostnaden för hela verksamhetsområdet.

SKB anser att de medel som säkerställs enligt finansieringslagen täcker alla rimliga och förutsebara återställningsåtgärder inom Clabs verksamhetsområde. Säkerställandet är inte begränsat till åtgärder på kärntekniska anläggningar.

Skulle domstolen finna att det för tillståndet till utökad lagring i Clab krävs en särskild ekonomisk säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken, kan SKB konstatera att det saknas underlag för att nu fastställa sådan säkerhet. Frågan får i så fall skjutas upp under en provotid. SKB anser, i enlighet med den principiella inställning som SKB redovisat ovan, att det är mer ändamålsenligt och rimligt att frågor om särskild ekonomisk säkerhet enligt miljöbalken prövas i den kommande tillståndsprövningen av Clink, då det dessutom är fråga om att pröva tillkommande anläggningar och verksamheter.

5.2.3.4 *Temperatur i utgående kylvatten*

Naturvårdsverket anser att SKB bör utreda möjligheten att sänka temperaturen i det utgående kylvattnet genom att tillvarata temperaturskillnaden i vattnet eller på annat sätt minska vattnets temperatur innan det släpps ut i recipienten.

Frågan kopplar till SKB.s arbete med åtgärder för energieffektivisering, en fråga som SKB har föreslagit ska hanteras i den kommande prövningen om tillstånd till Clink. Det godtar kommunen.

Naturvårdsverkets uppgift att recipienten (den inre delen av Hamnefjärden) är påverkad av tillskott av varmare vatten kräver ett förtydligande. Som SKB redovisat i ansökningshandlingarna (se exempelvis avsnitt 2.5 tredje stycket i yttrandet den 15 december 2021, aktbil 858) har denna del av Hamnefjärden fram tills nyligen belastats med uppvärmt kylvatten från OKG:s reaktorer O1 och O2 med en volym som varit ca 100 gånger så stor som kylvattenströmmen från Clab. För att kunna göra en korrekt bedömning av termisk påverkan på recipienten till följd av utsläppet av kylvatten från Clab krävs därför utredningar under en längre tidsperiod.

Med hänvisning till den principiella inställning till villkor för det nu aktuella tillståndet som SKB redovisat ovan, ifrågasätter SKB att det är påkallat med den typ av utredningsvillkor som Naturvårdsverket föreslår.

6. Övrigt

Inför huvudförhandlingen den 24-25 maj 2022 vill SKB anmäla att följande gäller beträffande eventuell syn. SKB påkallar för sin del inte syn.

För tillträde till Clab krävs registrering i förväg av samtliga deltagare enligt Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter om fysiskt skydd av kärntekniska anläggningar (SSMFS 2008:12). För deltagande i synen krävs föransmälan med namn, personnummer och hemort. Anmälan görs genom mejl till besok@skb.se eller telefon 0490-767805 senast åtta dagar före synen. Om domstolen avser att genomföra syn i anslutning till huvudförhandlingen, kommer SKB att informera domstolen om vilka som gjort föransmälan. Clab är inte handikappanpassat.

Stockholm/Malmö den 6 april 2022

Svensk Kärnbränslehantering AB, genom

Per Molander
(enligt fullmakt)

Martin Johansson
(enligt fullmakt)

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.